

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**BELİREN YETİŞKİNLİKTEKİ KADINLARDA ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

PSİKOLOĞİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Burçin KURTULDU

Tez Danıőmanı
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÜNEY

İSTANBUL-2019

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Burçin KURTULDU

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesi

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Psikoloji

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 19.01.2019

SAYFA SAYISI : 87

TEZ DANIŞMANLARI : Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÜNEY

DİZİN TERİMLERİ : Beliren Yetişkinlik Dönemi, Çocukluk Çağı Travmaları, Romantik İlişkiler

TÜRKÇE ÖZET : Bu çalışmanın beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesini amaçlamaktadır. Bununla beraber sosyo-demografik bazı özelliklerin çocukluk çağı travmaları ve romantik ilişkiler ile ilişkili olup olmadığının araştırılması da amaçlanmaktadır.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Burçin KURTULDU

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**BELİREN YETİŞKİNLİKTEKİ KADINLARDA ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

PSİKOLOĞİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Burçin KURTULDU

Tez DanıŐmanı
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÜNEY

İSTANBUL-2019

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Burçin KURTULDU

./ ./2019

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Burçin KURTULDU 'nun "Beliren Yetişkinlikteki Kadınlarda Çocukluk Çağı Travmalarının Romantik İlişkilerle İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÜNEY
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2019

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Giriş: Son yarım yüzyılda yetişkinliğe geçişte, demografik olarak 18-25 yaşlarındaki bireylerin ve hatta yetişkinlerin rollerinde değişiklikler olmaya başlamıştır. Yirmili yaşların başında ya da ortasındaki sosyal davranışlardaki bu değişiklikler, daha çok kendini, hayatla ilgili daha fazla sorumluluk ve karar alma, toplumsal beklenti ve kurallara uyma ile göstermekte ve giderek bireylerin ergenlikten çıkarak, yetişkinliğe ulaşmalarında belirleyici rol oynamaktadır. Çocuk istismarı ve çocuk ihmali başlıkları altında olmak üzere çocukluk çağı travmaları iki başlıktan oluşmaktadır. Çocuk istismarı; onlara karşı isteyerek yapılan psikolojik, fiziksel, duygusal ve sosyal bakımdan çocukları tehlike altına alan sürekli bir durumken, çocuk ihmali; çocuğun bakım vereni tarafından ihtiyaçlarından, fiziksel ve psikolojik olarak mahrum bırakılmasıdır. Aşk ya da romantik ilişki, insanların bazılarının aşkın yaşamlarına anlam kattığını düşünmeleri ve bilimsel olarak da aşkın insan yaşamında bazı işlevlerinin olduğunun belirtilmesi gibi nedenlerden dolayı oldukça önemlidir.

Amaç: Yaptığımız araştırmanın amacı beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkiler arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Yöntem: Bu araştırma, "ilişkisel tarama modeli"ne uygun olarak hazırlanmıştır. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlar. Ayrıca araştırma desenlerinin tümü "ilişkisel tarama modelleri" olarak tanımlanır. Yapılan bu çalışmada örneklem seçimi basit-rastgele örneklem seçimi türüne göre yapılmıştır. Araştırmanın evreninin İstanbul'da ikamet eden 18-29 yaş arasındaki kadın bireylerden meydana gelmektedir. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'da ikamet eden 18-29 yaş aralığındaki 300 gönüllü kadın katılımcıdan meydana gelmektedir. Katılımcılar İstanbul ilindeki vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden seçilmiştir. Katılımcıların aydınlatılmış onamları yazılı olarak alınmıştır.

Bulgular: Yaptığımız araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk çağı travmaları ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri de artmaktadır. Araştırmamızın bir diğer sonucuna göre duygusal ihmal ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal ihmal arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Duygusal ihmal ile bağlanmaya ilişkin kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmamızın sonucuna göre fiziksel ihmal ile bağlanmaya ilişkin kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fiziksel ihmal arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır.

Fiziksel istismar alt boyutu puanı ile bağlanmaya ilişkin kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmamızın sonuçlarına göre Çocukluk çağı travmaları gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirden memnun olmayanlarda çocukluk çağı travmaları gelirden memnun olanlara göre yüksektir. Araştırmamızdan elde edilen bulgulara göre bağlanmaya ilişkin kaygının gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirinden memnun olanların bağlanmaya ilişkin kaygı gelirinden memnun olmayanlara göre yüksektir. Araştırmamızın bulgularına göre çocukluk çağı travmalarının aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görenlerin çocukluk çağı travmaları şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, Beliren Yetişkinlik, Romantik İlişki

SUMMARY

Introduction: In the transition to adulthood in the last half century, demographically, changes in the roles of individuals aged 18-25 and even adults have begun to change. These changes in social behaviors in the mid-twenties or in the middle show more self-responsibility and decision-making with respect to life, social expectation and obedience to the rules, and increasingly play a decisive role in the achievement of adulthood and adulthood. Child traumas, including child abuse and child neglect, consist of two topics. Child abuse; children, psychological, physical, emotional, and socially endangered children while they are a continuous situation, children's negligence; physical and psychological deprivation of the child's needs by the caregiver. Love or romantic relationship is very important for reasons such as people think that some of them give meaning to their transcendent lives and that they have scientific and transcendental human life.

Aim: The aim of the current study is that examine to relationship between childhood traumas and romantic relationships in the adulthood of woman.

Method: This research has been prepared in accordance with the relational screening model. Together, it aims to determine the presence and / or degree of interchange between two or more variables. In addition, all of the research designs are defined as modell relational screening models. Also the sample of the study was made by the type of simple-random sample selection. The population of the study consists of women aged between 18-29 years who reside in Istanbul. The sample of the study consisted of 300 volunteer female participants aged 18-29 who were residing in Istanbul. Participants were selected from the students studying at foundation universities in Istanbul. The informed consent of the participants was taken in writing.

Results: According to the results of our study, there is a significant positive correlation between childhood trauma and anxiety about attachment. As childhood traumas increase, anxiety levels related to attachment increase. According to another result of our study, a significant positive correlation was found between emotional neglect and attachment anxiety. As emotional neglect increases, the levels of anxiety related to attachment increase. A significant positive correlation was found between emotional neglect and attachment avoidance. According to the results of our study, a significant positive correlation was found between physical neglect and avoidance of attachment. As physical neglect increases, the levels of anxiety related to attachment increase. A positive positive correlation was found between physical abuse sub-dimension score and avoidance score. According to the results of our study, a significant difference

was determined according to the income satisfaction of childhood traumas. Child traumas who are not satisfied with the income are higher than those who are satisfied with income. According to the findings obtained from our study, a significant difference was determined according to the income satisfaction of the anxiety related to attachment. Those who are satisfied with their income are higher than those who are not satisfied with their anxiety income. According to the findings of our study, there was a significant difference between childhood trauma and family violence. The traumas of children suffering from family violence are higher than those without violence.

Key Words: Childhood Traumas, Emerging Adulthood Term, Romantic Relationship

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	i
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	vii
EKLER LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	5
1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	5
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	6
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.5. SAYILTILAR	7
1.6. SINIRLILIKLAR.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	9
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİ.....	10
2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI.....	10
2.2.1. Çocukluk Çağı Travmaları Tanımı	11
2.2.2. Çocuk Çağı Travmalarının Tarihçesi	12
2.2.3. Epidemiyoloji	13
2.2.4. Risk Faktörleri	14
2.2.5 Travmanın Türleri	14
2.2.5.1. Fiziksel İstismar	16
2.2.5.2. Cinsel İstismar	17
2.2.5.3. Duygusal İstismar	18
2.2.5.4. Ekonomik İstismar.....	20
2.2.6. Çocukluk Çağı Travmalarının Etiyolojisi	21
2.2.7. Çocukluk Çağı Travmalarının Olumsuz Sonuçları	21
2.2.8. İstismar ve İhmale Uğramış Çocukların Klinik Özellikleri	23
2.3. ROMANTİK İLİŞKİLER	24
2.3.1. Romantik İlişkinin Dinamikleri	25
2.3.2. Romantik İlişkiler İle İlgili Kuramlar	26
2.3.2.1. Psikanalitik Kuram	26
2.3.2.2. Bağlanma Kuram	28

2.3.2.3. Evrimsel Eş Seçimi Kuramı	29
2.3.2.4. Bilişsel Davranışçı Kuram	30
2.3.2.5. Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi	30
2.3.4. Bağımlılık ve İstismar	30
2.4. BELİREN YETİŞKİNLİKTE ROMANTİK İLİŞKİ	30
2.5. Romantik İlişkilerde İstismar	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	38
YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Araştırmanın Örnekleme	38
3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	38
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	38
3.3.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	38
3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	39
3.4. Verilerin Analizi	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	40
BULGULAR	40
BEŞİNCİ BÖLÜM	52
TARTIŞMA VE YORUM	52
SONUÇLAR	60
ÖNERİLER	64
KAYNAKÇA	65
EKLER	-

TABLolar LİSTESİ

TABLO	SAYFA
Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	40
Tablo 2. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	40
Tablo 3. Çocukluk Çağı Travmaları ve Alt Boyutlarının Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri.....	41
Tablo 4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ölçeğinin Alt Boyutlarının Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri	41
Tablo 5. Çocukluk Çağı Travmalarının ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Arasındaki İlişkisi	42
Tablo 6. Çocukluk Çağı Travmalarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları .	44
Tablo 7. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	46
Tablo 8. Çocukluk Çağı Travmalarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	47
Tablo 9. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	48
Tablo 10. Çocukluk Çağı Travmalarının Gelir Memnuniyetine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	49
Tablo 11. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Gelir Memnuniyetine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	50
Tablo 12. Çocukluk Çağı Travmalarının Ailede Şiddet Görme Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	50
Tablo 13. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Ailede Şiddet Görme Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	51

EKLER LİSTESİ

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

EK-B: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

EK-C: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

ÖNSÖZ

Yaptığımız araştırmanın amacı beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkiler arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan ve çalışmam süresince desteğini benden esirgemeyen, desteği, bilgileri, anlayışı ve hoşgörüsü için tez danışmanım, değerli hocam Dr. Öğr Üyesi Rıdvan ÜNEY 'e ve değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL'a teşekkürü borç bilirim.

Tez aşamasında güzel dilekleri ve destekleri için sevgili eşim ve aileme teşekkür ederim.

GİRİŞ

İnsanların bireysel hayat serüvenlerinde, uygun olgunluk seviyesine gelebilmeleri için yaklaşık 10 yaşından sonra birçok rol deneyimlemiş olmaları beklenir.¹ Fakat insanların gelişimsel düzeylerinde bir farklılık olduğunu ya da olmadığını belirleyen olgu yaş değil, sosyal davranışlarındaki belirgin farklılıklardır.² Gözlemlenen bu davranış değişiklikleri genellikle yirmili yaşların başıyla sonunda fark edilir. Örneğin; toplumun koyduğu görünmez kurallara ve beklentilere daha fazla uyum sağlama, hayatla ilgili daha kararlı olma ve sorumlulukların üzerine gitme gibi sosyal davranış değişiklikleri, açıkça ergenlikten çıkıp yetişkinliğe ilerlemelerinde belirgin görev üstlenir.^{3 4} Genellikle bütün toplumlarda insanların yetişkin bir birey kabul edilmelerinde evlenmeleri ve çocuk sahibi olmaları gibi sosyal rol dönüşümlerinin büyük etkisi vardır.⁵

İnsanlığın başlangıcından bu yana çocuk istismarının olduğu bilinmektedir. Konuyla ilgili çalışmalar bir asır önceden başlamıştır. Fakat çocuk istismarı literatüre Caffey'in 1946 yılında yaptığı çalışmalar sonucuyla girmiştir. Türkiye de ise çocuk istismarı henüz mercek altına alınmış ve çalışmalara yeni başlanmıştır.⁶

Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, çocuğa anne ve babası, birinci derece yakın çevresi, temasa geçtiği diğer kişiler veya yaşlıları tarafından isteyerek ya da istemeyerek yapılmaktadır. Tüm bunların yanında çocukların ihtiyaç duyduğu fiziki, duygusal ve temel ihtiyaçlarının giderilmemesi de istismara girmektedir.⁷ Çocukların karşılaştığı travmalar, çocuk istismarı ve çocuk ihmali olarak iki başlık altında incelenir.⁸ İlk başlık olan çocuk istismarı; duygusal, fiziksel, ekonomik ve cinsel olarak dört başlıkta ele alınır.⁹ Çocuk ihmali, çocuğun temel gereksinimlerinin bakımından sorumlu kişilerce giderilmemesi sonucunda ortaya çıkar.¹⁰ Çocuk ihmali

¹ Anne Gauthier, *Becoming a young adult: An international perspective on the transitions to adulthood*, European Journal of Population/Revue européenne de Démographie, 23(3-4), 2007, s.217-223.

² Wendy Goldberg, *Father time: The social clock and the timing of fatherhood*, Springer, 2014, s.19-28.

³ Jeffrey Jensen Arnett, *Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife*, Journal of adult development, 8(2), 2001, s.133-143.

⁴ Gauthier, a.g.e., s.217-223.

⁵ Arnett, a.g.e., 2001, s.133-143.

⁶ Joan Kelly, *Parents with Enduring Child Disputes: Multiple Pathways to Enduring Disputes*, Journal of Family Studies, 9(1), 2003, s.37-50.

⁷ Yurdakök ve İnce a.g.e., s.423-433.

⁸ Vedat Şar vd., *Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire*, Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 32(4), 2012, s.1054.

⁹ Bülent Kara vd., *Çocuk istismarı*, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 47(2), 2004, s.140-151.

¹⁰ Duygu Arıkan vd., *Çocuk İhmali Ve İstismarı Konusunda Hemşirelerin Bilgileri*, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(2), 2000, s.29-35

ise fiziksel ve duygusal olarak iki başlık altında mercek altına alınır.¹¹ Bu travmalar çocuğa doğrudan aile üyelerinden biri tarafından ya da çevresinde karşılaştığı kişilerce de yaşatılmaktadır.¹²

Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, çocuk istismarı ve çocuk ihmali şeklinde iki başlık altında araştırılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), bu iki başlığın genel tanımını şöyle yapmaktadır: Henüz reşit olmamış çocukların bireyselliğine, hayatına, gelişmesine ya da güven hissini olumsuz etkilemesiyle cinsel, psikolojik, fiziksel ve duygusal istismar edilmeleri, yıkıcı davranışlar yaşatılması ve gerekli ilgiyi görmemeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde yaşanan ve çocuğu etkileyen olaylar ilerleyen zamanlarda yetişkin bir birey olduğunda da kişiyi olumsuz etkilemektedir. Travma geçmişi olan çocuklar, fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkileri hayatları boyunca hissetmektedirler.¹³

Çocuk istismarı ve ihmali, çocuğa temel ihtiyacını karşılamakla yükümlü olan insanlarca olumsuz deneyim yaşatılmasıdır. Bu olumsuz deneyimler sonucunda çocuğun fiziki, duygusal, cinsel, psikolojik ve sosyal ilerlemesinde farklılıklar oluşması çocukluk çağı travmaları şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁴

Çocukluk döneminde karşılaşılan fiziki, duygusal, cinsel istismar ve ihmal nüfusun tamamında ve ruh sağlığı yerinde olmayan insanlarda görülmektedir. Eğer çocuğun barınma, beslenme, güven, sağlık, eğitim vb. öncelikli ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından giderilmemesi durumunda çocuk ihmali ortaya çıkar. Ebeveynlerin ekonomik sıkıntı yaşamalarıyla da ortaya çıkabilen ihmal, ailelerin refah düzeylerinin yükselmesiyle daha farklı bir durum oluşturmaktadır.¹⁵ Fiziksel istismar, çocuğa anne ve babası tarafınca vücuduna ya da vücuduna tehlike oluşturabilecek şekilde zarar vermesi sonucunda oluşmaktadır.¹⁶ Cinsel istismar ise çocuktan yaşça büyük birinin onu cinsel bir obje olarak kötüye kullanmasıdır.¹⁷ Duygusal istismar, çocukta çok fazla oluşan ruhsal problemlere sebep olur. Bu durum çocukta ruhsal

¹¹ Kara vd., a.g.e., s.140-151

¹² Vedat Şar, *Kötüye Kullanım ve İhmalle İlişkili Sorunlar*, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1998, s.823-834

¹³ Cüneyt Evren ve Kültegin Ögel, *Alkol/madde bağımlılarında dissosiyatif belirtiler ve çocukluk çağı travması, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı ile ilişkisi*, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 4(1), 2003, s.30-37.

¹⁴ Yasemin Taner ve Bahar Gökler, *Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri*, Acta Medica, 35(2), 2004, s.82-86.

¹⁵ Runyan vd., s.57-86.

¹⁶ David Pelcovitz vd., *Adolescent physical abuse: Age at time of abuse and adolescent perception of family functioning*, Journal of Family Violence, 15(4), 2000, s.375-389.

¹⁷ Nimet Owayolu vd., *Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri*, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2(4), 2007, s.13-22.

çöküntüye, değersizlik hissine, özgüven eksikliğine ve kaygılı hissetmesine yani antisosyal özellikler geliştirmesine sebep olmaktadır.¹⁸ Ekonomik istismar; gelişimsel açıdan çocuğu engelleyici, çocuğun haklarını sömürerek düşük ücretli işlerde çalıştırılması veya çocuk üzerinden para kazanılması olarak adlandırılmaktadır.¹⁹

Yakın ilişki ya da romantik ilişki, iki yetişkin insanın istekli olarak aralarında bir sevgi bağı olması genellikle cinsel bir birliktelikle devam eden yoğun ve ihtiraslı bir çekiciliğin olduğu etkileşimdir. Bunlara ek olarak romantik ilişkiler için sözlüklerde flört etmeli (flirting) ya da çıkmalı (dating) terimleri de kullanılmaktadır. Flört, erken yetişkinlikteki yakınlık davranışlarının öncülleridir. Flört ederken kademeli bir ilerleme söz konusudur: İlk olarak karşı cinsten biriyle arkadaş olma, daha sonra karma cinsiyetli topluluklara dahil olma ve son olarak yakın ilişki görülmektedir. Karşılıklı iletişimi, birbirini dinlemeyi ve duyguları aktarmayı sağlayan iki kişilik ilişkiye flört denir. Bu ilişki türünde çiftler arasında cinsel bir çekim bulunur. Bazı cinsel tecrübeler de bu flört ilişkilerinde kazanılır. Flört, karşı cinsle cinsel birliktelik ya da toplumsal ve fiziksel davranışların gelişiminde büyük bir göreve sahiptir. Flörte özgü bazı fiziksel davranışlar vardır: Göz teması, tensel temas, öpme ya da karşı cinsle ilgilendiğini belli eden davranışlar flörte dahildir.²⁰

Yetişkinler bir ilişkide olması gerekenler konusunda farklı görüşlere sahiptirler. Görüşlerindeki bu farklılıklar değişen gelişim evrelerinde de kendini belli etmektedir. Yakın ilişkiler ergenlik çağında başlayıp devam eden yıllarda çok daha önemli olmaktadır.²¹ Ergenlik döneminde ortaya çıkan ve genç yetişkinlikte devam eden romantik ilişkiler, yakın ilişkiler konusunda farklı tecrübeler edinmeyi sağlamakla birlikte yaşamlarına çok fazla farklılık sunmaktadır.²² Genç yetişkinle birlikte verimlenen keşifler ve yakın ilişkinin devam etme süresiyle birlikte oluşan uyumlulukları içeren zengin bir portre mevcuttur.²³

¹⁸ Meltem Dinleyici ve Figen Şahin Dağlı, **Duygusal İhmal, İstismar Ve Çocuk Hekiminin Rolü/Emotional Abuse, Neglect And The Role Of Pediatrician**, Osmangazi Journal Of Medicine, 38, 2016, s.1-8.

¹⁹ Mustafa İzmirli vd., **Çocuğa karşı dayak olgusu ve çocuk istismarı**, Çocuk Forumu Dergisi, 3(1), 2000, s.37-49.

²⁰ Andrew Collins, **More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence**, Journal of research on adolescence, 13(1), 2003, s.1-24.

²¹ Karen Carver vd., **National estimates of adolescent romantic relationships, In P. Florsheim (Ed.), Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research and practical implications**, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2003, s.23-56.

²² Jeffrey Jensen Arnett, **Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties**, *American psychologist*, 55(5), 2000, s.469.

²³ Boisvert Stéphanie ve François Poulin, **Romantic relationship patterns from adolescence to emerging adulthood: Associations with family and peer experiences in early adolescence**, *Journal of youth and adolescence* 45(5),2016, s.945-958.

Romantik ilişkilerde 17-29 yaş grubunda daha fazla istismar söz konusudur. Bu nedenle yaş aralığı dikkat edilmesi gereken yaş aralığıdır. Belirtilen zamanda çiftler taciz hareketleri başka zamanlarda fazla gösterirler ve bu suçlama 30 yaşını geçtikten sonra azaldığı görülmüştür..²⁴

²⁴ Lex Merrill vd., *Perpetration of severe intimate partner violence: Premilitary and second year of service rates*, Military medicine, 170(8), 2005, s.705-709.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın problemi beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesidir.

Alt Problemler

1) Çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile yakın ilişkiler envanteri alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2) Çalışma durumuna göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3) Çalışma durumuna göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4) Gelir memnuniyetine göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5) Gelir memnuniyetine göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6) Eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7) Eğitim durumuna göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

8) Aileden şiddet görme durumuna göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

9) Yaş değişkenine göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

10) Yaş değişkenine göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

1) Çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile yakın ilişkiler envanteri alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2) Çalışma durumuna göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3) Çalışma durumuna göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4) Gelir memnuniyetine göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

5) Gelir memnuniyetine göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

6) Eğitim durumuna göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

7) Eğitim durumuna göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

8) Aileden şiddet görme durumuna göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

9) Yaş değişkenine göre çocukluk çağı travmaları ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

10) Yaş değişkenine göre yakın ilişkiler ile arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yaptığımız incelemenin nedeni beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk dönemi travmaları ile romantik ilişkiler arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çocukluk çağı travmaları ve romantik ilişkiler bazı demografik değişkenlere göre incelenecektir. Çocukluk yaşantılarındaki travmalar, örselenmeler, ihmaller ve kötüye kullanmalar yetişkinlik hayatında birçok problemin oluşmasına zemin hazırladığı düşünülmektedir. Kişilerin yaşadıkları çocukluk çağı travmalarının kişilerarası ilişkilerde önemli bir faktör olduğunu ve bu durumda kişilerarası romantik ilişkileri etkilediğini düşünebiliriz. Örneklem grubunda kadınların seçilmesinde örneklem grubunun daraltılması amaçlanmıştır. Bu durum aynı zamanda araştırmamızın kısıtlılığını göstermektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırmanın problemi beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesidir. Kişilerin romantik ilişki biçimleri, romantik ilişkilerde ki tutumları, davranışları, çocukluk çağı travmaları tarafından şekillendiği düşünülmektedir. Özellikle beliren yetişkinlikte kişilerin yeni bir

kimlik oluşturduğu dönemde bu etkinin daha fazla olabileceği düşünülmektedir. Yetişkinliğe geçişte, ortalama 18 – 29 yaş aralığındaki kişilerin ve ayrıca erişkin bireylerin rollerinde farklılıklar görülmüştür. Romantik ilişkiler eşin duygusal gereksinimleriyle ilgilenilmesi, duygusal bağlılık (sevgi, aşk gibi), ihtiyaçların tatmini (örneğin güvenin kazanılması) ve bireyler arasındaki karşılıklı dayanışma süreci olarak tanımlanabilir. Bu tanım ideal bir romantik ilişkiyi tanımlamaktadır. Birçok araştırmada güvenli ve sağlıklı olmak koşuluyla bir romantik ilişkinin varlığının, kendine duyduğu saygıyı ve güveni arttırdığı, bireyin kendi benliğini değiştirdiği, belirli bir işi yapma konusunda kişiye heyecan kattığı ya da kendisini o an yapmakta olduğu işi yapmada yetkin hissettirdiği görülmüştür. Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının psikiyatrik bozukluklar dışında da yaşam boyu bir çok sağlık değişkenini belirlediği ortaya çıkmıştır. Çocukluk çağı travmaları sonucunda romantik ilişkileri etkileyen bir çok etken olabilmektedir. Çocukluk çağındaki olumsuz yaşantılar ile yetişkinlik döneminde ortaya çıkan psikolojik sorunların ilişkisine değinen birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar, genel olarak çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik döneminde depresyon, dissosiyatif bozukluklar, kişilik bozukluğu, aleksitimi ve somatizasyon ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yapılacak olan bu araştırmada çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerde etkili olduğu düşünülmektedir.

1.5. SAYILTILAR

Araştırmamızın varsayımları;

1. Araştırmaya katılacak kişilerin soruları içtenlikle cevaplayacakları varsayılmaktadır.
2. Araştırmamızın evrenini İstanbul ilindeki 18-29 yaş arası bireylerden meydana gelmektedir.
3. Araştırmamızın ölçekleri kişisel bilgi formu, yakın ilişkilerde yaşantılar ölçeği ve çocukluk çağı travmaları ölçeği ile ilgili değişkenler geçerli ve güvenilir olarak ölçmektedir.

1.6. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırmanın evreni İstanbul ilindeki 18-29 yaş aralığındaki kadın bireyler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan ölçekler, kişisel bilgi formu, yakın ilişkilerde yaşantılar ve çocukluk çağı travmaları ölçeği ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİ

İnsanların bireysel hayat serüvenlerinde, bir birey haline gelebilmeleri için yaklaşık 10'lu yaşlardan sonra birçok farklı rol deneyimlemiş olmaları gerekmektedir.²⁵ Fakat insanların gelişim açısından herhangi bir değişiklik yaşayıp yaşamadığını belli eden faktör yaştan çok sosyal davranışlarındaki farklılaşmalardır.²⁶ Genellikle 20'li yaşların girişinde ya da ortalarında kendini göstermeye başlayan sosyal davranışlardaki farklılıklar, en çok kişinin yaşamıyla ilgili daha fazla görev üstlenmesi ve yeni kararlar alması, yaşadığı toplumun kurallarına daha uyumlu hale gelmesi ve sonunda ergenlik dönemi noktayıp bireyselliklerine kavuşmalarında önemli görev üstlenmektedir.²⁷ ²⁸ Tüm toplumlarda yetişkinliğe geçişte ortak kabul görmüş olan evlilik ve bir evlat sahibi olma ise insanların yetişkin olarak görülmesinde açıkça rol oynar.²⁹

Geride bıraktığımız son elli yılda bireyselliğe adım atmada nüfus açısından 18-25 yaş aralığındaki insanların ve bunlara ek olarak yetişkin bireylerin üstlendiği görevlerde farklılaşmalar yaşanmaya başlamıştır.³⁰ Ülkemizde yaklaşık olarak evlilik yaşı son 30 sene de 5 sene, eğitim hayatını noktalama yaşı 4 sene, ebeveyn olma yaşı ortalama 5 yıl yükselmiştir.³¹ Örneklendirdiğimiz bu ve buna yakın farklılaşmalar bir birey olma aralığını uzatmanın yanında özelliklerini de farklılaştırdığı söylenebilir.

Geride bıraktığımız bu elli yılda bireyselliğe geçişte ortalama 18-29 yaş aralığındaki insanların ve daha ileri yaşlardakilerin görevlerinde farklılıklar yaşanmaya başlamıştır. Evlenme, ebeveyn olma, eğitim hayatını noktalama ve tek başına bir evde yaşamaya başlama gibi yetişkinliğe adım atma kriterleri çok daha küçük yaşlardan yirmili yaşların bitimine kadar devam ettiği için, bu farklılaşmalar 18-29 yaş aralığındaki insanların normal gelişimsel faaliyetlerinin doğasını da farklılaştırmıştır. Tüm bunlara ek olarak yukarıda belirtilen yaş aralığındaki insanlar yetişkin bir birey yaşamına girmektedirler. Yapılan çalışmalarda yetişkinlik görevlerini üstlendiklerine

²⁵ Gauthier, a.g.e., s.217-223.

²⁶ Goldberg, a.g.e., s.19-28.

²⁷ Arnett, a.g.e., s.133-143.

²⁸ Gauthier, a.g.e., s.217-223.

²⁹ Arnett, a.g.e., 2001, s.133-143.

³⁰ Jeffrey Jensen Arnett, *Emerging adulthood: a theory of development from the late teens through the twenties*, Am Psychol, 55, 2000, s.469-480.

³¹ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014.

dair net bulgular olmamakla birlikte yine bu bireylerin niteliklerinde dikkat çekici farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir.³² Yaşanan bu yetişkin özelliklerinin farklılaşmasından ötürü, belirtilen dönem "beliren yetişkinlik dönemi (emerging adulthood) şeklinde isimlendirilmektedir.

2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

Çocuğu kısa süreli dermansız bıraktıran, önceden edindiği başa çıkma becerilerini değişime uğratan beklenmedik zamanda ya da sürekliliği olacak şekilde dışarıdan gördüğü tehlikeler, çocukluk çağı travmaları olarak tanımlanmaktadır.³³ Kaynaklarda, çocuk istismarı ve çocuk ihmaline dair tanımlamalar çocukluk çağı travmalar adı altında yer almaktadır. Çocuğun önemli ihtiyaçlarından; fiziki ihtiyaçlar, duygusal ihtiyaçlar, psikolojik ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamaması, çocuğun fiziksel ve sözel tehlike altında olması veya çocukla kurulan cinsel temas, çocukluk çağı travmalarını oluşturmaktadır.³⁴

Çocuk istismarı ve çocuk ihmali başlıkları altında olmak üzere çocukluk çağı travmaları iki başlıktan oluşmaktadır.³⁵ Çocuk istismarı; onlara karşı isteyerek yapılan psikolojik, fiziksel, duygusal ve sosyal bakımdan çocukları tehlike altına alan sürekli bir durumken, çocuk ihmali; çocuğun bakım vereni tarafından ihtiyaçlarından, fiziksel ve psikolojik olarak mahrum bırakılmasıdır.³⁶

Çocukluk çağı travmaları, çocuğa ebeveynleri, akrabaları, diğer kişiler veya akranları tarafından bilerek veya bilmeden yapılmaktadır. Çocukların fiziksel veya duygusal olarak mevcut ihtiyaçlarının karşılanmaması da aynı zamanda çocuğa yapılan kötü muameleyi içermektedir.³⁷ Çocukluk çağı travmaları ve çocuğa yapılan kötü davranışlar, çocuk istismarı ve çocuk ihmali olmak üzere iki farklı başlık içermektedir.³⁸ Çocuk istismarı; fiziksel, duygusal, psikolojik ve cinsel olarak dört başlıkta incelenmektedir.³⁹ Çocuk ihmali, çocuğun ihtiyaçlarının çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından karşılanmaması sonucu oluşmaktadır.⁴⁰ Çocuk ihmali fiziksel ve duygusal olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir.⁴¹ Çocukluk çağı

³² Arnett, a.g.e., 2000, s.469-480.

³³ Lenore Terr, **Childhood traumas**, Psycho-traumatology. Springer, Boston, MA, 1995, s.301-320.

³⁴ Caroline Browne ve Cecelia Winkelman, **The effect of childhood trauma on later psychological adjustment**, Journal of Interpersonal Violence, 22(6), 2007, s.684-697.

³⁵ Kara vd., a.g.e., s.140-151.

³⁶ Kadriye Yurdakök ve Osman Tolga İnce, **Duygusal istismar ve ihmali**, Katkı Pediatri Dergisi, 32(4), 2010, s.423-433.

³⁷ Yurdakök ve İnce a.g.e., s.423-433.

³⁸ Şar vd., a.g.e., s.1054.

³⁹ Kara vd., a.g.e., s.140-151

⁴⁰ Rose ve Meezan, a.g.e., s.471-486.

⁴¹ Kara vd., a.g.e., s.140-151

travmaları, çocuğa direkt aile üyeleri tarafından veya dışarıdan diğer kişiler tarafından da yaşatılmaktadır.⁴²

Çocukluk çağında yaşanan ve sürekliliği devam eden travma, çocuğunun kişiliğinde büyük etki uyandırmaktadır. İstismara maruz kaldığı ortamda yaşamaya devam eden çocuk, uyum süreci konusunda zorluk yaşamaktadır. İstismar gören çocuklarda yaşadığı durumun etkisiyle birlikte normal kapasitesinin gelişmesi zorlaşmaktadır. İstismar yaşayan çocuklarda; kötü muameleler, fiziki ve akli olarak veya gerçekçi ve soyut olarak ya da anılarını kaydetme, hafıza ve biliş olarak normal olmayan gelişmelerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu normal olmayan gelişmeler çocuklarda fiziksel ve psikolojik belirtilere neden olmaktadır.⁴³

Çocuk istismarı ve çocuk ihmali olmak üzere çocukluk çağı travmaları iki basamakta incelenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ), çocuk istismarı ve çocuk ihmali, 18 yaşını tamamlamamış çocukların şahsına, yaşamına, gelişmesine veya güven duygusunu kötü bir şekilde etkilemesiyle fiziksel, duygusal, cinsel veya ekonomik istismar edilmeleri, ihmal edilmeleri ve kötü davranışlar yaşatılmaları olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk çağında yaşanan olumsuz deneyimler erişkinlik dönemini de etkilemektedir. Bireylerin fiziksel ve psikolojik olarak tüm yaşamı boyunca olumsuz etkilerine hayatlarına yansıtılmaktadır.⁴⁴

2.2.1. Çocukluk Çağı Travmaları Tanımı

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre çocukluk çağı travmaları; çocuğun sağlığını fiziksel, psikolojik ve sosyal bakımdan olumsuz yönde değiştiren, bu değişimin çocuğa bir yetişkin tarafından bilinçli veya bilinçsizce yapılması sonucu oluşmaktadır.⁴⁵ Çocukluk çağı travmaları; hukuk, toplum ve sağlık alanlarını içinde barındırdığı için her alana ait ayrı tanımı bulunmaktadır.⁴⁶ Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, istismar ve ihmal başlıkları altında incelenmekte olup farklı tanımlamalara sahiptir. Çocuk istismarı; fiziksel, duygusal, cinsel ve psikolojik olarak farklı şekillerde tanımlanırken, çocuk ihmali; fiziksel ve ruhsal olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷ Çocukların temel ihtiyaçlarından olan; beslenmesi, barınması, giyinmesi, eğitimi ve benzeri

⁴² Şar, a.g.e., s.823- 834

⁴³Judith Lewis Herman, *Travma ve İyileşme: şiddetin sonuçları ev içi istismardan siyasi teröre*, 3. Basım, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.125.

⁴⁴ Beitchman vd., a.g.e., s.101-118.

⁴⁵ World Health Organization, Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, Geneva, 1999.

⁴⁶ Oğuz Polat, *Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları; İstanbul, 2001, s.138-150.

⁴⁷ Desmond Runyan vd., *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*, World Report on Violence and Health, World Health Organization, Geneva, 2002, s.57-86.

ihtiyaçların karşılanmaması durumunda çocuğun ihmal edilmesi yaşanmaktadır.⁴⁸ Çocuğa karşı yapılan kötü davranış aktif haldeyken istismar oluşurken, bu kötü muamelenin pasif hali ihmal olarak tanımlanmaktadır.⁴⁹

Çocuk istismarı ve ihmali, çocuğa bakım vereni tarafında olumsuz deneyim yaşatmaktadır. Bu muameleler doğrultusunda çocuğun fiziksel, psikolojik, cinsel, sosyal gelişiminde değişmeler oluşması çocukluk çağı travmaları olarak tanımlanmaktadır.⁵⁰

Bir kültüre ait kurallara sahip olan bireylerin, çocuklara yapmaması uygun görülen davranışı yapması ve çocuğun kültüründe ayıplanan kötü davranışı yaşaması çocuk istismarı olarak belirtilir. İstismar olduğu bilinen bu davranışlar, değişen ve toplum tarafından uygun kabul edilen davranışlara göre veya kültürden kültüre göre şekil almaktadır.⁵¹

2.2.2. Çocuk Çağı Travmalarının Tarihçesi

İnsanın varlığından itibaren, çocuk istismarının yaşandığı bilinmekle birlikte, bu alana dair çalışmalar 100 yıl öncesinden beri bulunmaktadır. İlk olarak 1946 senesinde çocuk istismarı kavramı Caffey tarafından yapılan çalışmalar sonucu kaynaklarda yerini almıştır. Ülkemizde de cinsel istismar konusyla ilgili çalışmaların yeni başladığı kabul edilmektedir.⁵²

Tüm dünyada insanlar; intihar ve akut müdahale gerektiren doğal afetler veya savaşlar, cinayetler gibi farklı sebeplerden dolayı hayatlarını yitirmektedir. Çoğu kişi kişiyi fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz yönde etkileyen bu durumlara gözlemci olarak veya deneyim olarak maruz kalmıştır. Bu bireylerin büyük çoğunluğu da çocuklardan oluşmaktadır.⁵³

Çocukluk çağı travmalarının kişiyi fiziksel ve ruhsal olarak etkilediğine dair çalışmalar ilk olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra anne ve babalarının kaybına uğraşmış veya kamplardan kaçan çocukların yaşadığı ruhsal sıkıntıların gözlemlenmesiyle oluşmuştur. Bunu izleyen senelerde ise çocukların doğal afetlere

⁴⁸ Resmiye Oral vd., *Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases*, Child abuse & neglect, 25(2), 2001, s.279-290.

⁴⁹ Nuran Güler vd., *Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler*, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 24(3), 2002, s.128-134.

⁵⁰ Taner ve Gökler, a.g.e., s.82-86.

⁵¹ Oğuz Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı; 1 Tanımlar*, Seçkin Yayın Evi, Ankara, 2007, s.142-167.

⁵² Kelly, a.g.e., s.37-50.

⁵³ Şar vd., a.g.e., s.1054.

verdiği tepkiler üzerine çalışmalarla devam edilmiştir. 1960 senesinden sonra ise cinsel istismara uğramış çocukların belirlenmesiyle istismar mağduru çocuklarla çalışmalara ağırlık verilmiştir. Bu çalışmalarla, insanın doğrudan yaptığı istismar sonucu, çocuklarda oluşan travma sonrası stres bozukluğu tanı kriterleri, Terr'in yapmış olduğu okul servisini kaçıran çocuklarla yapılan çalışmadan sonra büyüklüğünü arttırmıştır.⁵⁴

2.2.3. Epidemiyoloji

Cinsel istismara maruz kalan çocuklar, bireyler bu durumdan utandığı ve bu duruma dair kendilerini suçlu hissettikleri için genellikle yaşadığı travmayı saklı tutmaktadırlar. Böylelikle cinsel istismar istatistiksel girdilere ulaşmak zorlaşmaktadır. Toplum tarafından bir çocukla yetişkinin ilişkisinin olmasına ihtimal verilmediğinden genelde çocuğa dair kuşkuculuk, güvensizlik görülmektedir.⁵⁵

Tüm dünyada, çocukluk çağı travmasına yol açan çocuk istismarı ve çocuk ihmalinin fazlaca yaşandığı konunun üzerinde duruldukça anlaşılmaktadır. Yatılı hastalarda hayat boyu fiziksel ve cinsel istismar anıları %55 oranda yaşanmakta olup ayakta tedavi gören çocuk ve ergenlerin psikiyatrik gurubu %30'unu oluşturmaktadır. Bu yüzdeliğin %10'luk kısmı cinsel istismarı, %20'lik kısmı fiziksel istismarı, %60'lık kısmı ise ihmali oluşturmaktadır.⁵⁶

Türkiye'de istismar vakalarının ne kadar sık yaşandığı ve ülkedeki dağılımına göre resmileşen bir veri bulunmaktadır.⁵⁷ Türkiye'nin İstanbul ilinde 2001 senesinde yapılan araştırmaya göre; lise öğrencilerinin %34,8'inde muhakkak bir çocukluk çağı travması anısına sahip olduğu belirlenirken, İhmal yaşantısı ise %16,5 olarak bulunmuştur. Duygusal istismar oranı %15,9 iken, cinsel istismar ise %10,7'yi gösterirken, fiziksel istismar oranı %13,5 olarak tespiti edilmiştir. Erkek çocuklarının yaşadığı cinsel istismar ve cinsel ihmal oranlarına kıyasla kız çocuklarının cinsel istismar ve cinsel ihmale maruz kalmasının daha fazla olduğu belirlenmiştir.⁵⁸ Ülkemizde 8 farklı ilde 16.100 çocukla birlikte düzenlenen araştırmaya göre çocukta yaş ilerledikçe travmanın da azaldığı görülmektedir. Bu çalışmayla 11-12 yaşlarındaki çocuklarda %25,8 oranındayken, 7-10 yaşlarındaki çocuklarda %33,5 oranında, 4-6

⁵⁴ Burçin Çolak vd., *DSM'ler boyunca travma kavramının seyri*, Kriz Dergisi, 18(3), 2010, s.19-26.

⁵⁵ Evrim Aktepe, *Çocukluk çağı cinsel istismarı*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1(2), 2009, s.95–119.

⁵⁶ Andrés Martín vd., *Lewis's child and adolescent psychiatry*, a comprehensive textbook, Lippincott Williams & Wilkins, 2007, s.57-79.

⁵⁷ Salih Zoroğlu vd., *Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları*, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2(2), 2001, s.69.

⁵⁸ Zoroğlu vd., a.g.e., s.69.

yaş gurubundaki sıklık ise %40,7 sıklığında görülmektedir. Bazı çalışmalarda da kızlarda %34,6 oranındayken, erkeklerde %32,5 oranında olmasıyla birlikte kızlarda daha fazla travma yaşandığı gözlemlenmiştir.⁵⁹

Bireyin gelişimi boyunca deneyimlediği olumsuz yaşantılar, erişkinlik döneminde karşılaştığı kronik stres sonunda birtakım psikolojik veya fiziksel sorunları geliştirmeye daha meyillidir. Duygudurum, kaygı, somatizasyon bozuklukları ve dissosiyatif gibi psikiyatrik sorunların altında çocukluk çağı travma yaşantıları olabilmektedir.⁶⁰ Çocukluk çağı travmalarına sahip olan çocukların depresyon veya kaygı bozuklukları yaşama oranı yüksektir.⁶¹

2.2.4. Risk Faktörleri

Ev hayatında saldırganlık gören, şiddete, fiziksel veya cinsel istismara maruz kalan ebeveynlerin, çocuklarına karşı istismar edici davranışlarda bulunduğu saptanmaktadır. Birey aslında, çocukluk çağına deneyimlediği şiddeti, istismarı rol model alır ve öğrendiği maruziyetin uygulayıcısı hale gelir ve kendi istismar deneyimine çocuğuna da deneyimletir. Bununla birlikte madde kullanan, stresli ortamda yaşayan ebeveynlerin çocuklarına karşı daha fazla istismar ve ihmale dönük muamelelerde bulunduğu da bilinmektedir.⁶²

Çocukta Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, davranım bozukluğu entelektüel yeti eksikliği, aşırı ağlama nöbetleri, fiziksel sakatlık, okul başarısızlığı, prematüre bebek, düşük riskli doğum, doğacak çocukta cinsiyet beklentisi, bazı kültürlerde kız çocuğu olmak gibi etkilenenler bu risklerden biri sayılabilir.⁶³

Medyanın kişileri, grupları ve toplumun genelini etkileyen, birbirinden farklı, hatta birbirine tamamen zıt görüşleri ileri sürülmektedir. İhmallere ve istismara maruz kalan çocuklar hem kişileri hem de toplumu ilgilendiren önemli bir konudur. Özellikle ihmale ve istismara maruz kalan çocuk haberlerinin medyada edindiği yer, bu konunun topluma yansıtılma sürecinin ve bu süre zarfında medyanın konuya olan hassasiyetinin önemli göstergeleridir. Bunun yanında konunun gündemde nasıl

⁵⁹ Şule Bilir vd.,4–12 Yaşları Arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme. Çocuk istismarı ve ihmali, çocukların kötü muameleden korunması, s.1991, s.45-54.

⁶⁰ Ümit Murat Şahiner, *Tıbbi açıdan çocuk istismarı*, Katkı Pediatri Dergisi, 22(5), 2001, s.276-285.

⁶¹ Christine Heim ve Charles Nemeroff, *The role of childhood trauma in the neurobiology of mood and anxiety disorders: preclinical and clinical studies*, Biological psychiatry, 49(12), 2001, s.1023-1039.

⁶² Benjamin Sadock ve Virginia A. Sadock, *Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical psychiatry*, 10. Basım, Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry, Lippincott Williams & Wilkins, New York, 2011, s.908-913.

⁶³ Filiz Şimşek vd., *Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış*, Adli Bilimler Dergisi, 3(1), 2004, s.47-52.

kaldığı ve toplumun konuya yönelik ilgisinin belirlenmesi de önemli bir unsurdur. Çocukların hem mesajların hedefi hem de bazı zamanlarda haberlerin ve mesajların içerisinde yer almalarından dolayı, “medya ve çocuk” ilişkisi incelenmesi ve düzenlenmesi gereken konular bakımından ilk sıralarda yer edinmiştir. Çocuk tanımı ve çocuk hakları açısından, özellikle konusu çocuklar olan haberlerin incelenmesi ve düzenlenmesi zorunlu olmuştur.⁶⁴

Çocuklara yönelik cinsel istismar konusunda toplumun konuya ilişkin farkındalığı önemli bir ölçüde artış göstermiştir. Medyada tartışılan ve açığa çıkmış birçok vaka yer almaktadır. Bu yaşanan gelişme, çocukların kendilerine cinsel istismarda bulunan kişiyi yetişkinlerle konuşma ve onlara haber verme konusundaki cesaretini artıran bir faktör olmuştur. Yine de cinsel istismarın öne çıkarılması hala göreceli olması açısından azımsanacak bir ölçüdedir. Uzmanlar açısından zorlayıcı bir konudur.⁶⁵ Medyada çocukların görsel bir malzeme olarak kullanılması, medyanın istismara maruz kalan çocuk bakımından araştırılması gereken faktörlerden biri olduğunu göstermektedir.⁶⁶

Başta instagram olmak üzere birçok sosyal paylaşım sitelerinde, anne-babalar, öğretmenler, blogger anneler ve okullar, çocukların fotoğraf ve videolarını paylaşmaktadır. Sosyal medyada bu tür paylaşımlar genellikle iki şekilde görülmektedir. Bunlardan ilki, anne babaların kendi hesaplarında çocuklarının resimlerini paylaşmalarıdır. Aileler, “Benim hesabımda yabancı yok, güzel anıları sevdiğilerimle paylaşıyorum.” şeklinde ifadeler kullanarak bu davranışlarında bir sakınca görmemektedirler. Unutulmaması gereken nokta, çocuk istismarı vakalarında zarar, her zaman uzaktan gelmez. Yakın çevreden gelen istismar vakalarına sıklıkla rastlanmaktadır. Instagram anne-babaları, anne-baba blog sayfaları ve diğer sosyal paylaşım sitelerinde popüler kimlik oluşturmaya çalışan kişiler, çocuklarının fotoğraf ve videolarını neredeyse her gün düzenli olarak paylaşmaktadır. İlk bakışta masum gibi görünen bu durum özellikle çocuk açısından oldukça sakıncalıdır. Aynı zamanda çizilen profilin doğallığını yitirmiş bir mükemmellikte sunulması takipçilerini yetersizlik duygusuna sürükleyebilmektedir. Bu hesapları takip eden birçok anne kendi çocuğuyla arasındaki özel ve biricik olan ilişkisini takip ettiği anne üzerinden

⁶⁴ Tüba Karahisar, *İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı*, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 4(4), 2014, s.82-95

⁶⁵ Don Moore, *Telling the Secret: Channels of Communications for the Recovering Survivors of Child Sexual Abuse*, 2005.

⁶⁶ UNICEF, *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması*, 2010, <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/c/o/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf> Erişim Tarihi: 02.04.2019

sorgulamakta ve değerlendirmektedir. Gerçeklik dışı bir olumlulukta sunulan bu paylaşımlar, takipçilerine suçluluk ve yetersizlik duyguları hissettirebilmektedir.⁶⁷

2.2.5 Travmanın Türleri

Çocukluk çağında yaşanan fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal hem tüm nüfusta hem de ruhsal bozukluk yaşayan insanlarda görülmektedir. Çocuğun, bakım vereni tarafında yapılması gereken; barınma, beslenme, güven, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucu çocuk ihmali söz konusudur. Ailenin yokluk yaşamasıyla da oluşabilen ihmal durumu, ailelerin imkanının olmasıyla farklı durum oluşurmaktadır.⁶⁸

2.2.5.1. Fiziksel İstismar

Çocuğa ebeveyni tarafından bedenen bedenine tehdit oluşturacak şekilde zarar vermesi sonucu fiziksel istismarı oluşurmaktadır.^{69 70} 18 yaşını tamamlamamış çocuklarından kendisinden yaşça büyük bir aile üyesince mağdur edilmesiyle fiziksel istismar oluşmaktadır. Mağdur edilen çocuk bu durumu akran tartışmaları veya kardeş kıskançlığıyla aynı şekilde algılamamaktadır.⁷¹ Fiziksel istismar; kafa travması, yara, kırık, iç organ zedelenmelerine sebep olmaktadır. Bedene yapılan şiddet ve saldırıyı, kapalı bir alanda kilitleme, bağlama gibi durumlar da kapsamaktadır.⁷²

Fiziksel kötüye kullanım, 18 yaşını doldurmamış çocuğa ebeveyni veya bakım verenleri tarafından fiziki zarar vermesi sonucu oluşmaktadır. Bu kötüye kullanım, doğrudan el yordamıyla dayak, şiddet, saldırı odaklı olabilir ya da ısırılarak, sarsarak darp ederek de olabilmektedir.⁷³

Fiziksel yoksunluk çocuk için gereken barınma, beslenme, giyim veya sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması ve çocuğun olası tehlikelerden korunmasız bırakılmasını içermektedir. Çocuk; yalnız kalarak, evden atılarak, sokakta bırakılarak, temiz giyim koşulları sağlanmayarak, sağlık ihtiyaçları giderilmeyerek, tedavi ettirmeyerek, çocuğu öz bakımdan mahrum bırakarak fiziksel ihmali çocuğa yaşatılmaktadır.⁷⁴

⁶⁷ Sosyal Medyada Çocuk İstismarına Hayır, 2017, <file:///C:/Users/Eren-Bulut/Downloads/Sosyal-Medyada-C%CC%A7ocuk-I%CC%87stismar%C4%B1na-Hay%C4%B1r.pdf>, (Erişim Tarihi:01.05.2019).

⁶⁸ Runyan vd., s.57-86.

⁶⁹ Kaplan vd., a.g.e., s.1214-1222.

⁷⁰ Sandra Kaplan, **Physical abuse and neglect**, In:Lewis M(editor) Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook. Second ed. Baltimore Williams&Wilkins, 2002, s.1208-1215.

⁷¹ şahiner, a.g.e., s.276-285

⁷² Brown ve Anderson, a.g.e., s.55-61.

⁷³ Kaplan vd., a.g.e., s.1214-1222.

⁷⁴ Kara vd., s.140-151.

2.2.5.2. Cinsel İstismar

Yetişkin biri tarafından çocuğun cinsel bir araç olarak kullanılması çocuğa yapılan cinsel kötüye kullanımdır. Cinsel odaklı konuşmalar, röntgencilik, teşhircilik gibi dokunma odaklı olmayan durumların yaşanacağı gibi direkt cinsel temasın yer aldığı; dokunmalar, cinsel organ teması, oral seks gibi durumlarla da cinsel istismar yaşanmaktadır. Çocuğun yaşadığı cinsel istismar durumu için ortada şiddetin var olması, çocuğun isteyip istemediği önem teşkil etmemektedir.⁷⁵ Bir yetişkinin cinsel tatmini uğruna çocuğu istismar etmesi, çocuğa fuhuş uygulaması ya da pornoya nesne oluşturmaları, teşhircilik, cinsel organlarına dokunma gibi tüm davranışlar cinsel istismar sayılmaktadır.⁷⁶

Cinsel açıdan henüz gelişimini tamamlamamış bir ergen veya çocuğun, herhangi bir güç kullanılarak, kandırma veya tehdit yoluyla erişkin biri tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için kullanılması olarak adlandırılmaktadır. Yapılan araştırmalarda çeşitli tanımlar kullanılsa da cinsel içerikli bütün davranışların istismar kavramı adı altında toplanması son yıllarda ağır basan bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Cinsel istismardan bahsedilirken sadece bir çocuk ve bir erişkin arasındaki cinsel eylemin yanı sıra, iki çocuk arasında meydana gelen cinsel eylemler çocuklardaki yaş farkı dört ve üzeri olduğunda, küçük çocuğun zorlama, tehdit veya ikna yolu ile cinsel zevk güden eylemlere maruz bırakılması da cinsel istismar olarak ele alınmaktadır. Yaş sınırına dikkat etmeksizin teşhircilik ve sözel saldırı gibi bazı davranışların istismar açısından değerlendirmeye alınması gerektiği görüşünde olan insanlar da bulunmaktadır.⁷⁷ Cinsel istismar çocuk veya ergenle arasında kan bağı bulunan veya ona bakmakla yükümlü biri tarafından gerçekleşmişse bu durum ensest kavramı olarak adlandırılır. Enseste ilişkin tanımlamalarda bazı araştırmacılar yalnızca çekirdek aile içinde yer alan aile fertlerini bu kapsama dahil ederken, diğer araştırmacılar aradaki kan bağına bakmaksızın çocuğun ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan bütün kişileri bu kapsama dahil edip değerlendirmektedir. Ensestin yalnızca cinsel ilişkiyi değil daha kapsamlı anlamda cinsel içerikli davranışları da içermesi gerektiği görüşü son yıllarda ağırlık kazanmaktadır.⁷⁸ Cinsel istismarın sonuçlarını etkilediği düşünülen bazı değişkenler vardır. Bunlar; cinsel istismarın şekli

⁷⁵ Ovayolu vd., a.g.e., s.13-22.

⁷⁶ Gert Jacobi vd., *Child abuse and neglect: diagnosis and management*, Deutsches Arzteblatt International, 107(13), 2010, s.231.

⁷⁷ Nicole Yuan vd., *The psychological consequences of sexual trauma*, Retrieved September, 27, 2006.

⁷⁸ Nimet Ovayolu vd., *Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri*, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2(4), 2007, s.13-22.

ve şiddeti, çocuğun cinsiyeti ve yaşı, fiziksel istismarın eşlik edip etmemesi, istismar ataklarının sayısı, sıklığı ve sürecidir.⁷⁹

Cinsel istismar mağduru çocuklarda oturmakta zorluk yaşanması, geceler korkunç rüyalar görülmesi veya alt ıslatmalarının olması, iştahında azalma ya da artma görülmesi, etrafındaki erişkin bireylere dair bir anda çok yakınlaşması ya da uzaklaşması, cinsel kötüye kullanımın yaşama ihtimaline kişiye düşündürmelidir.⁸⁰

Duygusal olarak ağırlığı fazla olduğu için, istismara uğrayan kişi bu durumun ortaya çıkmasından dolayı endişe duyup durumu saklamaya çalışmaktadır. Bu sebeple cinsel istismarın ortaya çıkması zor olup genellikle saklı kalmaktadır.^{81 82} Cinsel kötüye kullanım kişinin hayatına en çok iz bırakan fakat rakamsal verilerde en az yer alan bir travma çeşididir.⁸³

Yaşanan cinsel kötüye kullanım, travma oluşurken veya travma sonrasında farklı ruhsal problemlere sebep olmaktadır. Cinsel istismarla birlikte çocukta; dissosiasyon, intihara yönelim, obsesyonlar, uyku bozukluğu, cinsel işlev bozukluğu, madde kullanımı gibi durumlar görülmektedir.⁸⁴

2.2.5.3. Duygusal İstismar

Çocukta fazlasıyla ruhsal sorunlar oluşmasına duygusal kötüye kullanım sebep olmaktadır. Değersizlik duygusuna sahip olan çocuk, depresyona, güven eksikliğine, kaygı yaşamasına antisosyal özellikler geliştirmesine yol açmaktadır. Özellikle duygusal kötüye kullanımla özgüven eksikliği çok fazla eşleştirilmektedir. Duygusal istismara uğrayan çocukların okul başarısında düşüş görülmektedir bunun sebebi çocuğun dikkatinde, öğrenme seviyesi ve algısında, bilişsel gelişiminde başarısızlığın oluşmasıdır. İstismar yaşayan çocuğun zihninde yaşadığı ortamın güvensiz olduğu, her an her şeyin olabileceği ve kendisinin değersiz, yalnız olduğunu düşünür. Onun için tehlike her şeyden daha çoktur ve bu durum onda depresyon,

⁷⁹ Burhanettin Işıklı, **Çocuk istismarının toplumsal boyutu**, In 6.Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar Sempozyumu Kitabı:156-63. İstanbul, Diyarbakır Valiliği, 2008.

⁸⁰ Child Welfare Information Gateway, **What is child abuse and neglect? Recognizing the signs and symptoms**, Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau, 2013.

⁸¹ Danya Glaser, **Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework**, Child abuse & neglect, 26(6-7), 2002, s.697-714.

⁸² Christine Walrath vd., **Children with reported histories of sexual abuse: utilizing multiple perspectives to understand clinical and psychosocial profiles**, Child abuse & neglect, 27(5), 2003, s.509-524.

⁸³ Brian Bornstein vd., **Child abuse in the eyes of the beholder: Lay perceptions of child sexual and physical abuse**, Child Abuse & Neglect, 31(4), 2007, s.375-391.

⁸⁴ Joanne Davis ve Patricia A. Petretic-Jackson, **The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature**, Aggression and violent behavior, 5(3), 2000, s.291-328.

travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinden tetikte olma veya his kaybı gibi durumla tepki vermektedir.⁸⁵

Çocuklarda duygusal kötüye kullanım çok fazla yaşanmakta olmasına rağmen bu durumun anlaşılması ve bu durumun açığa vurulması oldukça zordur.⁸⁶ Duygusal kötüye kullanım kişinin ruhsal gelişiminde gerilemeye yol açtığı gibi, davranış problemleri veya kimlik sorununun oluşmasına da sebep olmaktadır.⁸⁷ Maruziyet altındaki çocuklarda değersizlik duygusunun oluşmasıyla birlikte antisosyal davranımlar veya pasif kişilik yapısı da görülmektedir.⁸⁸ Duygusal kötüye kullanım, fiziksel istismarla birlikte ortaya çıkmaktadır. Fiziksel semptomlar zamanla iyi olsa da duygusal istismar tüm yaşam boyunca etkisini sürdürmektedir. Bu durum, çocukların tüm yaşamını etkilemekle birlikte, bağlanım aşamasını ve duygusal yaşamını da kötü yönde etkilemektedir. Çocukta zamanla, duygusal yetilerinde bozulmalar meydana gelmektedir.⁸⁹

Çocuğun ruhsal ihtiyaçlarının yerine getirilmemesi sonucu, eğitim hayatında, sosyal normların öğretilmesi konusunda veya toplumsal gelişimi konusunda eksik bırakması sonucunda çocukta duygusal ihmal oluşmaktadır.⁹⁰

Psikolojik olarak çocuk ve ergenin kötüye kullanılması ve psikolojik açıdan zarar verici oldukları tespit edilen davranışlar duygusal istismar olarak adlandırılmaktadır. Çocuğu korkutma, yaşının üzerinde kaldıramayacağı sorumluluklar verme, aşağılama, korkutma, yalnız başına bırakma, diğer kardeşleriyle arasında ayırım yapma, kendine bağımlı kılma, küfür etme, değersiz görme, küçük düşürme, lakap takma, bağırma, lakap takma ve aşırı koruma duygusal istismar türlerine örnek verilebilir. Diğer istismar türlerine bakıldığında farklı olarak duygusal istismarda fiziksel bulgular yoktur fakat diğer istismar türlerinde duygusal istismarda onlara sıklıkla eşlik etmektedir.⁹¹ Duygusal istismara uğrayan çocuklarda aileden kaçma, uzaklaşma, bağımlı kişilik, uyumsuzluk gergin olma, değersizlik duyguları ve saldırgan davranışlar sıklıkla görülmektedir.⁹²

⁸⁵ Dinleyici ve Dağlı, a.g.e., s.1-8.

⁸⁶ Glaser, a.g.e., s.697-714.

⁸⁷ Murat Topbaş, *İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı*, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(4), 2004, s.76-80.

⁸⁸ Kara vd., s.140-151.

⁸⁹ Gülümser Gültekin, *Ebeveynlerin Duygusal İstismar Olarak Kabul Edilen Davranışları*, Adli Psikiyatri Dergisi, 1(2), 2004, s.13-18.

⁹⁰ Yurdakök ve İnce a.g.e., s.423-433.

⁹¹ Halis Dokgöz ve Lale Tırtıl, *Çocuklarda Fiziksel İstismar: Olgu Sunumu*, Çocuk Forumu Dergisi, 8(1), 2005, s.37-41.

⁹² Olcay Çam ve N. Bakış, *İlköğretim Öğretmenlerin Öğrencilere Yönelik Tutum ve Davranışlarının Çocuk İstismarı ve İhmal Açısından İncelemesi*, Çocuk Forumu, 5(2), 2002, s.29-32.

2.2.5.4. Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar; gelişimsel açıdan çocuğu engelleyici, çocuğun haklarını sömürerek düşük ücretli işlerde çalıştırılması veya çocuk üzerinden para kazanılması olarak adlandırılmaktadır.⁹³ Bazı durumlarda çocuk istismarına uğrama tehlikesi olduğu düşünülmektedir. Bunlar madde ve/veya alkol kullanımı, anne-baba ayrı aile, kalabalık aile, otorite kullanımı, sosyal izolasyon, düşük gelir düzeyi, ebeveynlerde çocuklukta psikiyatrik hastalık, genç yaşta anne olma ve ailede çocukta istismar uğrama hikayesi bulunması gibi durumlardır. Tüm bu risk etkenlerine ek olarak yasaların çocukları koruma açısından yetersiz olması, silahlanma, medyadaki şiddet, toplumda var olan sosyal eşitsizlikler ve savaşlar var olan riski daha çok artırmaktadır.^{94 95}

Ekonomik istismar, çocuğun yaş sınırını aşan işlerde çalıştırılması ve ekonomik açıdan bir kazanç ögesi olarak düşünülmesini kapsarken, çocuğu zorlayarak yasal olmayan maddelerin satışını yaptırmak madde istismarı olarak değerlendirilmektedir. Ailenin ciddi ekonomik sıkıntı çekmesi bu durumun oluşmasına zemin hazırlayan önemli bir unsurdur.⁹⁶ Yapılan araştırmalarda çocuk sayısının çok olması, iş sıkıntısı, bir ebeveynin üvey olması, sosyal destek açısından ailenin yetersiz olması annenin şiddet kullanmasına zemin hazırlayıcı risk etkenleri olarak gösterilmiştir.⁹⁷

Gelişimsel açıdan çocuğu engelleyen, hak ve hukukunu sömürecek işlerde çalıştırılması ya da gücünün yetersiz kaldığı işler verilmesi veya düşük gelirle çalışmaya zorlanması ekonomik istismar kavramı olarak adlandırılır. Ülkemizde 11-13 yaşlarında çalışma hayatına başlayan çocukların sayısı oldukça fazladır. Bu çocukların ilköğretim mezunu olma oranı %83.9 iken, ortaokul mezunu olma oranı %12.3'tür. Sadece okur-yazar olup hiçbir okul mezunu olmayan oran ise %3.9'dur.⁹⁸

Bu alanda 2006 yılında gerçekleşen Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin araştırmasına göre, Türkiye'de bir tür ekonomik etkinlik içinde olan 6-17 yaş aralığı içindeki çocukların oranı %5.9'dur. Bu oranı kapsayan çocukların üçte biri, 6-14 yaş aralığındaki çocuklardır. Çalışan tüm çocukların yarısına yakını ailenin sahip olduğu

⁹³ İzmirli vd., a.g.e., s.37-49.

⁹⁴ Susan Murry vd., **Screening families with young children for child maltreatment potential**, Pediatric Nursing, 26(1), 2000, s.47

⁹⁵ Rıza Çiğdem, **Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı**, Türkiye Çocuk Hakları Kongresi içinde, 2011, s.202-221.

⁹⁶ Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF). **Dünyada Çocuklarının Durumu: Kentsel Bir Dünyada Çocuklar**, 2013.

⁹⁷ Collins, a.g.e., s.1-24

⁹⁸ Victor Karandashev, **A cultural perspective on romantic love**, Online Readings in Psychology and Culture, 5(4), 2015, s.2.

işletmelerde herhangi bir ücret verilmeden işçi sıfatıyla çalışmaktadır. Çalışan çocukların büyük bir kısmının küçük yerlerden büyük kentlere göç ederek geldikleri, işsizlik, yoksulluk ve kentte barınma gayreti içerisinde bulunan, eğitim seviyesi düşük veya eğitimsiz ailelere sahiptirler. Ailenin önüne çıkan işsizlik ve yoksulluk gibi durumlardan kurtulabilmek için bütün ile fertlerinin, değilse iş bulabilen fertlerin çalışması yönteminin kabullenildiği görülmüştür. Tarımda çalışan bireylerin oranı ise 40 civarındadır. Kız çocukları, kırsal kesimlerde çalışan çocukların %40'ını, kentsel yerlerdekilere ise dörtte birini oluşturmaktadır. Okula gitmeyen ve çalışan çocukların % 39'u 6-14 yaş grubundan iken, %83'ü 15-17 yaş grubundadır. 1999 yılında yapılan araştırmalarla karşılaştırıldığında özellikle kırsal alanda ve herhangi bir ücreti olmayan aile işleri açısından azalmıştır.⁹⁹

2.2.6. Çocukluk Çağı Travmalarının Etiyolojisi

Bir istismarın meydana gelmesinde birtakım sebepler yer almaktadır. Çocukların bakım verenlerinin yaşlarının büyük olmaması, anne baba olma konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması veya eğitim konusunda eksik olmaları, ebeveynlerden birinin psikolojik bozukluğa sahip olması veya bir bağımlılığa sahip olması, öfke kontrol bozukluğu yaşaması ya da sosyoekonomik seviyesinin düşük olması, ebeveynlerden birinin hayat kaybı, boşanma, anne veya babanın kendisinde istismar öyküsüne sahip olması, ebeveynin beklentisi dışında bebek sahibi olması, anne veya babanın fiziksel bir rahatsızlığa sahip olması gibi sebepler çocukluk çağı travmalarına sebep olmaktadır. Ebeveynlerden; anne madden veya manen yardımda bulunmuyorsa, aile içi çatışma yaşıyorsa veya ailenin etnik yapıları, aile bireylerinin kişilik yapıları, mizaçları, ebeveynlerin iş hayatında yaşadıkları stresli durumlar, eşlerin kendi aralarında yaşadıkları cinsel işlev bozuklukları, eşlerin anlayış, uyum, empati, saygı yoksunluğu içinde olması aile için sorunların oluşmasıyla birlikte çocukluk çağı travmalarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır.¹⁰⁰

2.2.7. Çocukluk Çağı Travmalarının Olumsuz Sonuçları

Çocuk istismarı ve çocuk ihmaliyle birlikte çocuklar; olumsuz yaşam deneyimleri, büyüme ve gelişimindeki eksiklikler sonucu fiziksel olarak olumsuz hayat koşullarına dair tehlike altında yaşamaktadır.¹⁰¹ Çocuğun temel ihtiyaçlarından sağlık, korunma, barınma, eğitim, beslenme, güven ve gelişiminin karşılanmamasıyla birlikte

⁹⁹ Elaine Hatfield ve Richard Rapson, *Love and passion*, Women's sexual function and dysfunction: Study, diagnosis and treatment, 2006, s.93-97.

¹⁰⁰ Neriman Aral ve Figen Gürsoy, *Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı*, Milli Eğitim Dergisi, 151(5), 2001, s.1-3

¹⁰¹ Polat, a.g.e., 2007, s.251.

daha çok zarar görebilmektedir.¹⁰² Cinsel istismar mağduru bir çocuğun, bu istismardan kendisini güven altına alabilmesi için birinden yardım istemesi de çok zordur. İhmal edilen çocuk ise cinsel istismara verdiği travma semptomu istismardan daha kolaydır.¹⁰³ Fiziksel ve duygusal ihmal olarak ikiye ayrılan çocuk ihmalini, birbirinden farklı görmek fazlasıyla zordur.¹⁰⁴

Çocuk istismarı ve çocuk ihmaline maruz kalan bireylerde; intihar yönelimi, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, bağımlılıklar, dissosiyatif bozukluk, borderline kişilik bozukluğu, somatizasyon bozukluğu, kaygı bozukluğu, fiziksel zarar vermelerle bağlantı olduğu görülmüştür.¹⁰⁵

Çocuk istismarı ve çocuk ihmali yaşayan bireylerde dissosiyatif bozukluk, kişinin kendine fiziksel zarar vermesi ve intihar yönelimi diğer psikiyatrik hastalıklarından daha fazla görülmektedir.¹⁰⁶

Travmaları çocukların nasıl yorumladığı, çocukluk çağı travmalarında en önemli durumlardan biridir. Dissosiyatif ve savunma mekanizmalarıyla birlikte bireylerin travma tecrübeleri şekil almaktadır. Kişinin yaşadığı olumsuz olayı hatırlamasında bastırma mekanizmasının etkisi büyük önem taşımaktadır. Yaşanılan travmatik olay bireyden bireye göre şekil almakta olup, bu gösterilen değişiklik kişinin başa çıkma biçimlerindeki farklılıktan kaynakladığı bilinmektedir. Çocukluk çağı travmasına sahip olan kişilerde psikolojik dayanıklılık depresyonu azaltıcı faktör olarak saptanmıştır.¹⁰⁷

Literatür taramalarına göre, çocuk istismar ve ihmali hem süregelen şekilde hem de farklılaştırarak incelenmektedir. Fiziksel ve duygusal ihmal deneyimleri farklılaştırarak çalışıldığında, bu kişilerin erişkinlik çağında psikolojik sorunlarla karşılaştığı bulunmuştur.

¹⁰² Sedat Topçu, *Silinmeyen izler: çocuk, genç ve engellilerin istismar ve ihmali*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2009, s.41.

¹⁰³ Şar, a.g.e., s.825.

¹⁰⁴ Ebru Turhan vd., *Birinci Basamakta Çocuk İstismarı Ve Önlenmesi*, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 15(9), 2006, s.153-157.

¹⁰⁵ Salih Zoroglu vd., *Çocuk ve ergenlerde dissosiyatif bozukluk: 36 olgunun gözden geçirilmesi*, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1(4), 2000, s.197.

¹⁰⁶ Medaim Yanık ve Mine Özmen, *Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım/İhmal Yaşantıları İle İntihar, Kendine Fiziksel Zarar Verme Ve Dissosiyatif Belirtiler Arasındaki İlişki*, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 3(3) 2002, s.140.

¹⁰⁷ Huisi Ding vd., *Moderating and mediating effects of resilience between childhood trauma and depressive symptoms in Chinese children*, Journal of affective disorders, 21(1), 2017, s.130-135.

2.2.8. İstismar ve İhmale Uğramış Çocukların Klinik Özellikleri

Fiziksel istismar birçok kişilerarası, bilişsel, duygusal ve davranışsal sorun, madde kötüye kullanımı ve psikiyatrik hastalıklarla ilişkilidir. Fiziksel ihmal de çocuğun sosyal, bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişiminde ağır ve uzun dönemli sonuçlar doğurabilmektedir.¹⁰⁸ İhmal edilmiş çocuklarda, fiziksel istismara uğramış çocuklara göre daha ağır bilişsel ve akademik bozukluklar, daha fazla sosyal içe çekilme, daha kısıtlı arkadaş ilişkileri ve daha yoğun içe atım sorunları görülmektedir.¹⁰⁹

Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda, sosyal işlevsellik alanında birçok eksiklik fark edilmektedir; bu çocuklar, yakın ilişki kurmakta güçlük çekip, daha çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ve istismar davranışı içeren ilişkiler kurabilmektedir. Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda bilişsel yetelerde bozukluk ve akademik başarısızlığa sık rastlanılmaktadır.¹¹⁰ Bu çocuklarda nedeni tam olarak anlaşılammakla birlikte, yüksek oranda nörolojik bozukluk bildirilmektedir.

Saldırgan ve suça yönelik davranışlar, fiziksel istismar ve ihmalle en sık birliktelik gösteren sorunlardır. Bu çocuklarda kontrollere göre daha yüksek oranda davranış bozukluğu ve karşı olma, karşı gelme bozukluğu görülmektedir.¹¹¹ Fiziksel istismara uğramış kişilerde intihar düşünceleri ve girişimlerine daha yüksek oranda rastlanılmaktadır.¹¹²

Madde kötüye kullanımı, psikopatik kişilik bozuklukları, tehlikeli cinsel deneyimler gibi sağlığı tehdit eden davranışlar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve kaygı bozuklukları gibi psikiyatrik hastalıklar da fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda daha sık saptanmaktadır.¹¹³ Ağır cinsel istismar vakalarında, travma sonrası stres bozukluğu görülebilmektedir.¹¹⁴

¹⁰⁸ Ilgın Gökler, **Çocuk istismarı ve ihmali: Erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi**, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 9(1), 2002, s.47-57.

¹⁰⁹ Kathryn Hildyard ve David Wolfe, **Child neglect: developmental issues and outcomes**, Child abuse & neglect, 26(6-7), 2002, s.679-695.

¹¹⁰ Gökler, a.g.e., s.47-57

¹¹¹ Suna Kaymak Özmen, **Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2), 2004, s.27-39.

¹¹² Kathleen Kendall-Tackett, **The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health**, Child abuse & neglect, 26(6-7), 2002, s.715-729.

¹¹³ Kendall-Tackett, a.g.e., s.715-729.

¹¹⁴ Şeref Şimşek vd., **Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu**, Dicle Tıp Dergisi, 38(3), 2011, s.318-324.

2.3. ROMANTİK İLİŞKİLER

Aşk ya da romantik ilişki, insanların bazılarının aşkın yaşamlarına anlam kattığını düşünmeleri ve bilimsel olarak da aşkın insan yaşamında bazı işlevlerinin olduğunun belirtilmesi gibi nedenlerden dolayı oldukça önemlidir.¹¹⁵ Aşk yakınlık (intimacy), bağlanma/içsel yatırım yapma (attachment), güven, saygı ve sevgi gibi duyguları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada Pozitif Psikoloji akımının etkilemesiyle yurtdışı ve ülkemizdeki ruh sağlığı konusunda zaman geçtikçe önemi daha da artan romantik ilişki ya da aşk konusu, dilimiz içeriklerinde belirtilen konudaki eksikliklerinden göze çarpmasından dolayı kavramsal ve kuramsal olmak üzere iki şekilde incelenmiştir. Aşk, neredeyse tüm insanların yaşamları boyunca en azından bir kez yaşamayı hayal ettiği duygusal bir olaydır. Aslında aşk kavramı başta edebiyat olmak üzere birçok güzel sanatların konusu olmakla birlikte son 30 yıldır psikoloji alanının ilgi odağı haline gelmiştir.¹¹⁶

Romantik ilişkiler, karşılıklılığın söz konusu olduğu ve arkadaşlık gibi zorunlu değil gönüllü ilerleyen etkileşimlerdir. Romantik ilişkide, sevgi ifadeleri ortaya çıkar ve yoğunluk vardır.¹¹⁷ Aşk, temeli biyolojik olan evrensel bir duygudur. Bir kadın veya erkek aşık olduğunda içgüdüsel hislerinden geldiğini kelimelere gerek duymadıklarını bilirler (gut feeling). Diller arasında ya da kültürler arasında olan sınırlar onlar için problem değildir. Sözel iletişim ve sözel olmayan iletişim bunu mümkün kılar. Aşkla cinsellik aynı şey değildir; cinsellik aşkın var olduğu ve ilişkilerdeki ifade şekillerinden biridir. Genellikle cinsel ve duygusal isteğin karışımını içeren kavram romantik aşk olarak adlandırılır. Romantik aşk ihtirastır fakat bu tür bir aşk için ihtiras tek özellik değildir. Duygulara olan vurgu fiziksel zevkin üstündedir. Romantik aşk ve platonik aşk birbirinden ayırt edilir. Platonik aşk, genellikle fiziksel arzunun barınmadığı tamamen duygusal ve manevi aşktır.¹¹⁸

Bir kadın ve bir erkeğin aşkı ifade etmesini ve deneyimlemesini kültür, farklı biçimlerde etkilemektedir. Erkeklerin birçoğu cinsellik ve aşk kavramını birbirinden ayırmayı öğrenmektedir. Kadınlara ise iki kavramı birbirine bağlaması

¹¹⁵ Hasan Atak ve Nuray Taştan, *Romantik ilişkiler ve aşk*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(4), 2012, s.520-546.

¹¹⁶ Ken Rotenberg vd., *Loneliness, sex, romantic jealousy, and powerlessness*, Journal of Social and Personal Relationships, 18(1), 2001, s.55-79.

¹¹⁷ Collins, a.g.e., s.1-24

¹¹⁸ Victor Karandashev, *A cultural perspective on romantic love*, Online Readings in Psychology and Culture, 5(4), 2015, s.2.

öğretilmektedir.¹¹⁹ Kadınlar, cinsel ilişkiler için eş seçiminde erkeklere göre daha seçici davranmaktadır ve daha çok yatırım yapmaktadırlar.¹²⁰

Romantik ilişki inançları gelişimsel açıdan romantik ilişkilerde önemli olan ve bilişsel yapılarla yakından ilişkilendirilen bir kavramdır ve romantik ilişki inançlarının anlamsal açıdan kolaylaşması için bilişsel yapıların açıklanması önemli bir unsurdur. Bu bilişsel yapılar kişilerin yaşam tecrübelerinden etkilenir. Bireylerin, içinde oldukları ilişkiye yönelik fikirleri ilişkiler geliştikçe değişmektedir. İlişkilere bakıldığında ilişkiler içerisinde yer alan bilişsel yapıların ne şekilde üretildiğini inceleyen bazı yaklaşımlar ilişkilerle alakalı bilişsel yaklaşımı ifade ederler.¹²¹

Romantik ilişkilerin oluşumu ve sürdürülmesi uzun zamandan beri ergenlik için çok önemli gelişimsel görevler olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, romantik ilişkilerin ergenlik döneminde genel gelişim sürecini şekillendirmede önemli olduğu ve aile ilişkilerinin dönüşümü, kimliğin gelişimi, akranlarla yakın ilişkiler, cinsellik ve skolastik başarı ve kariyer planlamasında etkilidir.¹²²

2.3.1. Romantik İlişkinin Dinamikleri

İlişkinin dinamiği, romantik ilişkiyi başlatma, kurma ve sürdürmede önemli temellerden biridir. Bununla beraber yetişkinlerin sağlıklı romantik ilişkiler kurmasında önemli olan maddelerden biri de bağlanma tarzıdır. Bowlby'nin geliştirdiği bağlanma kuramına göre, bebeğin ya da çocuğun yani bireyin yaşamın ilk senelerinde bakım veren (anne ya da bakıcı) ile geliştirdiği ilişki, ilerleyen zamanlarda da kurulacak romantik ilişkiler üzerinde belirleyicidir. Bowlby Bağlanma Kuramı, bebekler/çocuklar kendisinin temel ihtiyaçlarını gideren kişiyle geliştirdiği bağlanma dinamiklerine göre özlerine ve çevrelerine dair olumlu ya da olumsuz içsel çalışan örnekler veya zihinsel temsiller dizayn ederler.¹²³ Oluşturulan bu zihinsel figürler, yaşamın ilk yıllarından yetişkinliğe kadar her evredeki sosyal ilişkiler üzerinde belirleyici rol oynar. Zihinsel temsillerini olumlu dizayn edebilen çocuklar yani güvenli bağlanmayı başarabilen bireyler sağlıklı yakın ilişkiler kurabilirken; olumsuz zihinsel temsiller geliştirenler yani

¹¹⁹ Elaine Hatfield ve Richard Rapson, *Love and passion*, Women's sexual function and dysfunction: Study, diagnosis and treatment, 2006, s.93-97.

¹²⁰ Bram Buunk vd., *Age and gender differences in mate selection criteria for various involvement levels*, Personal Relationships, 9(3), 2002, s.271-278.

¹²¹ James Honeycutt ve James Cantrill, *Cognition, communication, and romantic relationships*. Routledge, 2014.

¹²² Wyndol Furman, *The emerging field of adolescent romantic relationships*, Current directions in psychological science, 11(5), 2002, s.177-180.

¹²³ John Bowlby, *Attachment and loss*, 1. Basım, Basic Books Inc, New York, 1996, s.124-132.

güvensiz bağlananlar sağlıklı yakın ilişkiler yaşarlar. Güvenli bağlanan bireylerin, normal bir yakın ilişkisindeki davranışları sergilemektedir.^{124 125}

Maslow (1968) 'a göre sevgi, sağlıklı ve sağlıklı olmak üzere iki başlık altında incelenmelidir. Sağlıklı sevgi; ben merkezli ve sahiplenici olmayan, hoş, doğal, ruhu iyileştiren, kuşku , kin , kaygı ve duygusal savunma mekanizmaların en az seviyede ortaya çıktığı sevgidir. Sağlıksız sevgi ise ben merkezlidir, kişinin gelişimini sekteye uğratabilir. Sağlıklı bir sevgi ise kişinin kendisi gerçekleştirmesine imkan tanımaktadır.¹²⁶ Myers, Sweeney ve Witmer sağlıklı bir yakın ilişkinin özelliklerini şöyle tanımlarlar: (a) Bir başkasına olduğu gibi davranabilme, güvене bilme ve romantik ilişki kurabilme (b) başka bir bireye anlamlı sevgi hissedebilme ve hissettirebilme (c) Karşı tarafın bireyselliğine saygı duyup sahiplenici tavırdan tamamen uzak, sevgiyi iletme ve sürdürme (d) Kişinin yaşamında sürekli, sabit ve yakın bir ilişkinin olması (e) Kendisi dışında birinin daha iyi olması için bakımıyla alakadar olma (f) kişinin haz aldığı bir cinsel yaşam, tensel temas ve yakınlık gereksinimini gidermedir.¹²⁷

2.3.2. Romantik İlişkiler İle İlgili Kuramlar

2.3.2.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram adıyla ortaya çıkan bu kuram, Sigmund Freud aracılığıyla geliştirilmiştir. Evrimci bir görüşe sahip olan Darwin'den sonra biyolojik motiflerin insan davranışıyla arasındaki ilişkinin araştırılmasına yönelik bilim tarafından cinsellik ve bunun giderilmesi tanımlanması aranan bir gerçeklik olarak öne çıkmıştır. Biyolojik bir tanımlama yapan Freud, cinsel dürtü olarak nitelendirdiği kavramın hayvanda ve insanda öne çıkan cinsel bir ihtiyaç olduğunu ve bilimin bunu 'libido' olarak nitelendirdiğini belirtir.¹²⁸ İnsan neslinin devamını sağlayan ve güdüleyici bir yaşam enerjisi olan libido, biyolojik kökenlidir. Kimi insanda yüksek kimi insanda düşük olabilen libido seviyeleri, insanlarda farklı düzeylerde seyretmektedir. Cinsel yönelmenin çocukta başladığını savunan Freud, popüler bir görüş olan cinselliğin çocuklukta başlamadığı ve ergenlik dönemiyle birlikte ortaya çıkan bir kavram olmasına dair olan görüşe karşı çıkmıştır. Diğer bir deyişle çocuklardaki cinsellik

¹²⁴ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s.226.

¹²⁵ Lin Shi, *The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships*, American Journal of Family Therapy, 31(3), 2003, s.143-157.

¹²⁶ Abraham Maslow, *İnsan olmanın psikolojisi* (Çev. O. Gündüz), Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.147-159.

¹²⁷ Jane Myers vd., *The wheel of wellness counseling for wellness: A holistic model for treatment planning*, Journal of Counseling & Development, 78(3), 2000, s.251-266.

¹²⁸ Sigmund Freud, *Cinsellik Üzerine*, Payel Yayınevi, İstanbul, 2006, s.14-25

tohumlarının doğumla birlikte temelini atıldığını fakat bunun ileriki süreçlerde bastırıldığını belirtmiştir. Çocuklardaki cinsel yönelmelerin ve duyguların daha çok üç ve dördüncü yaşlarla birlikte görünür biçime geldiğini belirtir.¹²⁹

Hayatın ilk yıllarında bireyde yetişkin bir kişilik temelini oluşturduğunu vurgulayan ilk kişi Freud olmuştur. Beşinci yılın bitiminde kişiliğin oluştuğuna ve bunu takip eden diğer gelişimin de bu ana yapının üzerine yerleştiğine inanıyordu. Diğer psikanalistler de Freud'un yöntemini hem bebekliğin ilk zamanlarını içine alacak biçimde geriye doğru, hem de ilk gençlik, yetişkinlik, orta yaş ve yaşlılık gibi hayatın ileriki dönemlerini kapsayacak şekilde ileri doğru genişletmiştir.¹³⁰

Ana hatlarıyla Freud'un eş ile romantik aşk seçimiyle alakalı görüşlerini özetlemek gerekirse, aşağıda yer alan temel maddelere erişilebilir.¹³¹

- Romantik aşk, hem fiziksel hem de duygusal bileşenleri olan cinsel dürtünün, yani libidonun toplum tarafından tanınan bir ifadesidir.
- Libido, aşık kişinin cinsel etkinliğini doyuma doğru yönlendirir.
- Bütün insanlar doğuştan biseksüeldir; her cins, karşı cinsten kişilere olduğu gibi hemcinslerine de çekim duyar. Çoğu kişide eşcinsel dürtüler, sosyalleşmenin bir sonucu olarak uyuklama halinde kalır.
- Çocukların ebeveynlerine duyduğu cinsellikten uzakmış gibi görünen sevgiyle romantik aşkın kaynağı aynıdır. Yetişkin aşkı, çocukluktaki sevgiye tekabül eder.
- Yetişkinlerin romantik ve cinsel deneyimleri, Ödipal aşamada yaşadıkları çocukluk deneyimleriyle ilişkilidir.
- Yetişkinlerin libidoları, Ödipal aşamadaki aşk nesnelere önemli ölçüde benzeyen kişilere aktarılır. Bir erkek için bu anne, kadın içinse babadır.
- Yetişkin insan, ilk aşk nesnesinin –anne veya babanın- içsel bir imgesini temsil eden bir aşk arar. Bu içsel, çocuksu imge, ebeveynin gerçekte nasıl biri olduğundan epey farklı olabilir.
- Aşık olmak, ilk aşk nesnesiyle yeniden bir araya gelmeyi temsil eder.

¹²⁹ Freud, a.g.e., s.25-26

¹³⁰ Ayala Malach Pines, **Aşık olmak: sevgililerimizi neye göre seçeriz?**, Çev: Mercan Yurdakuler Uluengin, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s.32.

¹³¹ Pines, a.g.e, s.47-53.

- Kişilerin, bebekliklerinden beri ebeveynleriyle oluşturdukları ilişkiler, yetişkinlik döneminde deneyimleyecekleri romantik ilişkileri önemli ölçüde etkilediğinden, anne baba ve çocuk arasında kurulan ilişkilerin güçsüz olması yetişkinlikte deneyimleyeceği romantik ilişkiler üzerindeki etkileri oldukça ciddidir.

2.3.2.2. Bağlanma Kuram

Bowlby, bebeklerin anneleri ile birlikteyken etraflarını inceleme ve diğer aile üyeleriyle yakın bağlar kurma eğiliminde olmalarının sebebini bebeklerin korkudan uzak, uyarılmış ve sağlıklı olmalarına bağlamıştır. İşte bu durumun oluşmasını sağlayan temele güvenli bağlanma adı verilmektedir. Bu araştırmalardaki elde ettiği verileri toparlayan Bowlby'nin çıkardığı sonuçlar şu şekildedir: Eğer bir kişi bağlandığı bir kişinin istediği zamanda yanında hazır bir şekilde olacağına dair güven duyuyorsa, kronik ve yoğun korku benzeri duyguları yaşaması daha az olacaktır. Oluşan bu güven aşaması duyarlı bir evredir. Bu dönem; ergenlik, çocukluk ve ergenlik gibi dönemleri içerir. Bu dönemde ortaya çıkan beklentiler bağlanma şekillerinin hazır bulunması durumundaki güvensizlik veya güven duygularına göre ilerleyen yıllar boyunca kalıcı bir hale gelecektir. En sonunda ise gerçek bir şekilde deneyimlenen olaylar gelir. Bireylerin gelişme evresinde bağlanma figürlerine karşı geliştirdikleri bir cevap verme ve hazır bulunma beklentileri bu kişilerin gerçekte yaşadıkları deneyimlemelerin gerçek birer yansımasıdır. Aslında ideal olanı güvenli bir şekilde bağlanma davranışı iken gerçek hayatta kişiler farklı çeşitte deneyimler yaşadıklarından kaçınan, güvenli ve kaygılı/kararsız türde bazı bağlanma davranışları geliştirirler.¹³²

Yapılan araştırmalara göre, bebeklikten itibaren oluşan bağlanma örüntülerinin yetişkinlikte de seyrettiği gözlenmektedir. Bebeklik çağında bakıcıyla ya da anneye kurulan bağlanma ilişkileri yetişkinlikte oluşan yakın ilişki örüntülerini etkiler. Romantik aşk tanımlarken öncelikle onun bir bağlanma süreci olduğundan bahsetmişlerdir. Bu süreç, çeşitli bağlanma geçmişlerine sahip olan farklı kişilerde değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle anne ve çocuk arasında olan bağlanma örüntülerine sahip bir bireyin, ilerleyen dönemlerde hayatında bunları az veya çok bir şekilde devam ettirip ve değiştirerek başka bir kişiyle romantik ilişki kurmasında da devam ettirir. Yazarlar, kaçınmacı, güvenli ve kaygılı-kararsız bağlanma tarzı olarak bağlanma sürecine yönelik üç farklı şekilde örüntüden bahsederler. Bu bağlanma şekillerinden en iyi işleyeni ve en tutarlı olanı güvenli

¹³² Aaron Beck, *Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozuklukları*, Çev: Aysun Türkcan, Litera Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2008, s.102

ilişkidir. Böyle bir bağlanma şekline sahip olan kişiler, aşkları ile güvenen ve daha rahat ilişkiler kurarlar. Fakat kararsız ve kaygılı yapıdaki kişiler, çocukluk döneminde annelerinden uzak olduklarında gösterdikleri reddedici davranışlarını sürdürürler. Bununla bağlantılı olarak aşkları ile aralarında olan ilişkinin istenip istenilmediğine dair kaygı duyarlar, beraber oldukları kişilerin onları bırakmak istediklerini, bir ilişkiyi istemediklerini ve istenmediklerini düşünebilirler. Bunun dışında kaçınmacı bir stile sahip kişiler ise, içinde oldukları ilişkilerde ilişkiyi sürdürmeme ve sık sık kopma gibi davranışlar sergilerler. Bu kişiler bağlanma konusunda zorluk yaşarlar ve yakınlıktan, samimiyetten pek haz etmeyen bir tarzları vardır.¹³³

2.3.2.3. Evrimsel Eş Seçimi Kuramı

Evrimsel teorilerin geliştirilmeye başlanması Darwin'le birlikte olmuştur. Doğal seçim kuramını geliştiren Darwin, sonrasında eş seçimine dair bazı gözlemler yapmıştır. Yaptığı gözlemlerin bazılarının bu kuramına uymadığını ve çoğu hayvanın eş seçiminde tamamen hayatta kalmaya dair bir değeri olmayan birtakım değişkenlere göre eş seçimi yaptığını saptamıştır. Bu nedenle doğal seçimden çok daha farklı olarak cinsel seleksiyon teorisini geliştirir. Evrimsel bir tanım olarak aşk canlıların üreme konusunda başarılı olmalarını gerçekleştiren bir mekanizma olarak adlandırılmıştır. Bu açıdan aşk doğal olarak meydana gelen birtakım duygulanmaların sonucunda belli hareketlerin ortaya çıkmasıdır.¹³⁴ Bunun yanında kadınlar ve erkekler aşka dair evrimsel açıdan çeşitli eylemler ve duygular geliştirmişlerdir. Bu durum onların farklı kararlar almasına ve farklı davranmasına yol açar. Evrimsel olarak farklı fakat başarılı yönde olan eş seçimi davranışları aktüel eş seçimi konusundaki eylemleri ve duyguları halen etkilemekte hatta bunlar üzerinde belirleyici rol oynamaktadır.¹³⁵ Evrimsel ve biyolojik açıdan kişilerin girdikleri eş seçiminde karşı cinsi etkilemek ve kendilerine çekmek gayesi ile birtakım kaynakların sahibi olduğunu göstermek durumundadır. İnsandaki aşkla alakalı evrimsel kökenli birtakım davranışlar ve duygular şu şekilde ele alınabilir: "Sadakat, koruma, kaynak paylaşımı, evlilik ve bağlılık, üreme, kaynak sergileme, cinsel yakınlık ve ana babalık yatırımdır."¹³⁶

¹³³ Ayda Büyükşahin, *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara, 2006, s.74-86 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

¹³⁴ Atak ve Taşkın, a.g.e., s.520-546

¹³⁵ Elizabeth Shoemake, *Human mate selection theory: An integrated evolutionary and social approach*, Journal of scientific psychology, 11, 2007, s.35-41.

¹³⁶ Atak ve Taşkın, a.g.e., s.520-546

2.3.2.4. Bilişsel Davranışçı Kuram

Bu yaklaşıma göre kişinin biliş ve davranışları, kişinin probleminin açığa çıkmasına neden olur. Yani olayların kendisi değil olayların yorumlanma ve algılanma biçimi önemlidir. Bu sebeple terapide amaçlanan hedef kişinin biliş ve davranışlarına müdahale etmektir.¹³⁷ Bireydeki fonksiyonel olmayan temel inançların ve fonksiyonel olmayan düşüncelerin değiştirilmesi kişinin davranışlarında ve duygularında değişimi sağlamak açısından önemlidir.¹³⁸

2.3.2.5. Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi

İnsan tabiatına nötr olarak bakan Ellis, kişinin hem çevreden edindiği hem de doğuştan sahip olduğu birtakım özelliklerinin olduğunu ve her kişinin iyi veya kötü olma yönünde eğilimler taşıdığından söz eder.¹³⁹ İnsanın hareketlerinden sorumlu olduğunu kabul eder ve bir hareketi, o harekette bulunan kişiyle bağdaştırmaz. Buna göre bireyin davranışı kötü olarak yorumlanabilir fakat bu davranış yalnız başına bireyi kötü yapmaz. Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi'ye göre insanlar, dünyaya gelirken hem zarar verici hem de yapıcı bir eğilime sahiptirler. Bunun yanında, insanlar iyi veya kötü olarak çevresine ve kendine değer biçme eğilimine sahiptir ve bu kesin değerlendirmeler insanlarda birtakım duygusal problemlere yol açar.¹⁴⁰ Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi insanların sahip olduğu bu duygusal problemleri yok etme eğilimine ve isteğine sahip olduğunu farz eder. İnsanları şartsız olarak kabul eden bu terapi yaklaşımının, terapidaki hedefi kişilerin çevrelerini, kendilerini ve genel olarak hayatı şartsız olarak kabul etmesidir. Kendini hiçbir koşul olmadan kabul eden kişi, sahip olduğu davranışların sorumluluğunu üstlenir ve bununla birlikte davranışlarını değiştirmek açısından güdülenmeye sahip olur.¹⁴¹

2.3.4. Bağımlılık ve İstismar

Abraham Maslow insanların gelişmek için doğal bir dürtüye sahip olduğunu belirtmiştir. Bu dürtü, bağımlı bir ilişki ya da zoraki bir alışkanlıkla engellenirse kişi ölüyor muşçasına bir hisse kapılır; bu his fiziksel olmadığı durumlarda zihinsel, duygusal ya da ruhsaldır.¹⁴² Tam da bu noktada araştırmacılar, özellikle çocuk ve yetişkinlerde, son zamanlarda da yaşlılarda olmak üzere "kişilerarası bağımlılık"ın yüksek seviyesiyle ilişkili duygusal, fiziksel ve zihinsel özellikleri incelemektedir.

¹³⁷ Ertuğrul Köroğlu ve Hakan Türkçapar, *Psikoterapi Yöntemleri*, HYB Yayıncılık, Ankara, 2013, s.123.

¹³⁸ Beck, a.g.e., s.56-57.

¹³⁹ Nancy Murdock, *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*, Çev: F. Akkoyun, Nobel Yayınevi, Ankara, 2012, s.65-67.

¹⁴⁰ Wayne Froggatt, *Rational emotive behaviour therapy*, 2005.

¹⁴¹ Murdock, a.g.e., s.70.

¹⁴² Brenda Schaeffer, *Sevgi mi? Bağımlılık mı?*, 2. Baskı, Çeviren: Aslı Atay, Okyanus Yayınları, İstanbul, 2011, s.105.

Araştırmalar genel olarak bireylerin bağımlılık puanlarıyla nevrozizm ve yumuşak başlılık ölçümleri arasında pozitif, dışa dönüklük ölçümleri arasında negatif bir korelasyon bulmuştur. Çocuklarda ve yetişkinlerde bağımlı kişilik özelliğinin sonuçlarını araştıran araştırmalar, bağımlılığın ayrıca pek çok psikolojik olgu için önemli etkileri olduğunu göstermiştir. Bağımlılık bir bireyde depresyon, fobi, madde kullanım bozuklukları ve yeme bozuklukları görülme riskinin artmasında ve ülser, hipertansiyon gibi fiziksel problemlerin ortaya çıkmasında da bir rol oynayabilir.^{143 144}

Duygusal bağımlılık, kayıplardan önce (bir tanıdığıın ölümü, ayrılık, boşanma) depresyon epizotlarıyla ilişkilidir. Yüksek düzeyde bağımlılık yaşayan bireyler, olumsuz durumlar için kendilerini suçlama eğilimindedir. Sonuç olarak da kendilerini depresif ve çaresiz hissedebilirler.¹⁴⁵ Ayrıca yapılan araştırmalar sonucu, kişilerarası bağımlılık intihar düşünceleriyle de ilişkili olarak bulunmuştur. Ev içi şiddet mağduru olan kadınların partnerlerine yönelik olarak büyük bir bağımlılık göstermeleri gerçeği ile birlikte araştırmalar "kişilerarası bağımlılık", "aile içi şiddet" ve "evlilik çatışması" arasındaki ilişkiye özel bir ilgi göstermiştir.^{146 147} Bağımlılık, pasiflik ve boyun eğmeyle güçlü bir şekilde ilişkili olsa da, ampirik araştırmalar dikkatle incelendiğinde bağımlılığın her zaman bu davranışlarla ilişkili olmadığı görülmektedir. Bağımlılık, akademik durumlarda ilköğretim ve lise gibi çeşitli kademelerde başarı odaklı davranışları da yordamaktadır. Benzer sonuçlar yardım arayan yetişkinlerde de görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda bağımlı bireylerin, bağımlı olmayan bireylere göre daha fazla sayıda konsültasyon alma gibi durumlarda, beklenenin aksine aktif bir şekilde yardım ve destek aldıkları görülmektedir.¹⁴⁸ Bornstein bağımlı bireylerin, hangi koşullar altında daha fazla aktif olduklarına dair üç durum tanımlamıştır. Bunlar: (1) dikkat ve ilgi için başkalarıyla yarışacakları durumlar, (2) bakıcının onayını elde edecekleri durumlar, (3) bakıcıdan yardım ve destek aradıkları durumlar şeklindedir. Bu durumlarda yüksek bağımlı olan bireyler başkalarınınca da gözlenebilecek şekilde aktif ve atılganca ilgi ve yardım aramaktadır. Her zaman pasif davranışlar sergilemeyle sonuçlanmayan ve bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını

¹⁴³ Polat, a.g.e., s.85-97

¹⁴⁴ Birinci İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000, s.138- 146.

¹⁴⁵ Halis Dokgöz vd., **Ölümlerle Sonuçlanan Çocuk İhmali Bir Olgu Sunumu**, Adli Tıp Bülteni, 7(3), 2002, s.105-108.

¹⁴⁶ Robert Bornstein ve Richard M. O'Neill, **Dependency and suicidality in psychiatric inpatients**, Journal of Clinical Psychology, 56(4), 2000, s.463-473.

¹⁴⁷ Robert Bornstein, **The Complex Relationship Between Dependency and Domestic Violence: Converging Psychological Factors and Social Forces**, American Psychologist, 61, 2006, s.595-606

¹⁴⁸ Robert Bornstein ve Richard O'Neill, **The Dependent Patient in a Psychiatric Inpatient Setting: Relationship of Interpersonal Dependency to Consultation and Medication Frequencies**, Journal of Clinical Psychology, 57(3), 2001, s.289-298

karşılatabilmek için başkalarıyla olan ilişkileri aracılığıyla bağlama göre farklı davranışlar sergilemesine yol açan "kişilerarası bağımlılık" bir kişilik stili olarak birden fazla boyutta incelenmektedir.¹⁴⁹

Bağımlılığın geleneksel tanımının ötesine geçerek Bornstein (2011)'in Bilişsel/Etkileşimsel (C/I) modeli bağımlılığın içinde bilişsel, motivasyonel, davranışsal ve duygusal eğilimlerin olduğunu ve çeşitli bağlamlar boyunca davranışı belirleyen bir kişilik yönelimi olarak daha iyi anlaşılabilceğini sunmaktadır. Daha özel olarak, Bilişsel/Etkileşimsel model, bağımlılığı hem uyumlu hem de uyumsuz özellikleri içeren birbiriyle ilişkili dört değişken açısından (motivasyonel, bilişsel, duygusal ve davranışsal) kavramsallaştırmaktadır. Bu modele göre bağımlı bireyin ana motivasyonu, destekleyici ilişkileri elde etmek ve sürdürmektir. Bağımlı bireyin çaresiz ve etkisiz olduğuna dair bilişsel şemaları erken dönemde ebeveyn davranışları, cinsiyet rolü sosyalleşmesi, başarıya ve ilişkiye dair kültürel tavırlar tarafından şekillenmektedir. Çaresizlik şeması, sırasıyla duygusal yanıtları (başkalarının desteği olmadığında kaygı ve endişe yaşama) ve bağımlılığa ilişkin davranışları (yardım arama, yakın ilişki ve başkalarından güvence alma eğilimi) harekete geçirir. Bağımlı bireyler sosyal onay, destek ve yakınlık elde etmek için güçlü bir ihtiyaç duymanın yanı sıra ilişkilerinde kendilerini diğerlerinden daha aşağı bir pozisyonda hissederler. Bağımlılığı yüksek olan bireyler, kişilerarası çatışmaları önlemek için kendilerini ortaya koymaktan kaçınırlar. Başkalarıyla ilişki kurmanın etkisiz bu tür yolları sosyal izolasyon ve yalnız hissetmeyle sonuçlanabilir.¹⁵⁰ Genellikle aşırı bağımlı bireyler, insanlarla olan yakın ilişkilerinde gerçekçi olmayan kişilerarası beklentilere sahip oldukları için ilişkilerinde bağımlı olmayan diğer bireyler kadar yarar sağlayamazlar ve hatta bu durum depresyona yol açabilir.¹⁵¹ Bununla beraber aşırı bağımlılık, ilişki içerisinde olunan kişilerden aşırı beklentilere vardığı durumlarda yakın ilişkilere zarar vererek iyi oluşu tehdit edebilir.¹⁵²

Bilişsel terapi açısından, birisiyle bağının kopacağı korkusu bağımlı bireyi uyumsuzluğa ve korkuya iten olumsuz düşünme sürecini aktive eder ve onları depresif deneyimlere açık kılar. Bir başka deyişle kişinin sevgi hedefi, o kişinin duygusal arzularının hedefi haline geldiğinde bağlı olunan obje ya da kişinin geri

¹⁴⁹ Robert Bornstein, *Active dependency*, J Nerv Ment Dis 183, 1995, s.64-77

¹⁵⁰ Marc Bornstein vd., *Maternal personality, parenting cognitions, and parenting practices*, Developmental psychology, 47(3), 2011, s.658.

¹⁵¹ Patricia Roberson vd., *Do differences matter? A typology of emerging adult romantic relationship*, Journal of Social and Personal Relationships, 34(3), 2017, s.334-355.

¹⁵² John Birtchnell, *Defining Dependence*, British Journal of Medical Psychology, 61(2), 1988, s.111-123

çekilmesi ya da geri çekilme tehdidi oluşturması durumunda kişi, mantık dışı davranışlarla sonuçlanan derin duygular hisseder.¹⁵³

Bir kişilik yapısı özelliği olarak; bir ilişki içinde başkalarını güçlü kendilerini ise güçsüz olarak algıladıkları bir şemaya sahip olan bu kişiler. Güçlü yaklaşma ihtiyaçlarına dayalı olarak güvenlik ve değerlilik duygularını elde edebilme adına önemli gördükleri başkalarına dayanırlar. İlişkilerindeki davranışlarına yön vermeye çalışan bağımlı bireylerin, ilişkilerinde doyurulmamış olan bu yakınlık ihtiyaçlarının karşılanabilmesi adına düşünme sistemlerinin farklılaşabileceği ve bunun da ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara etki edeceği düşünülmektedir. Bağımlı bireylerin bilişsel deneyimlerine ilişkin az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bağımlılığın bilişsel yönüne dikkat çeken kuramcılar bulunmakla beraber, kişilerarası bağımlılığın ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara ne yönde etki ettiğinin aydınlatılabilmesi için alanda daha fazla araştırmaya gereksinim vardır. Bilişsel çarpıtmaların problemin devamında önemli bir rol oynadığı ve bilişsel süreçlerin bağımsız bir şekilde işlemedikleri; ilgi, ihtiyaç ve kişilerin amacına ilişkin şemalar yoluyla harekete geçtikleri bilinmektedir.¹⁵⁴ Kişilerarası ilişkilerde yakınlık kurma ve uzaklığı ayarlama konusunda önem taşıyan bağımlılığın, özellikle ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara etkisine yönelik elde edilecek sonuçlar kişilerarası ilişkileri uyumsuz kılan, işlevsel olmayan düşüncelerin belirlenmesini sağlayabilir. Aşırı derecede yaşanması sonucu yalnızlıkla da sağlıklı bir şekilde baş etmeye engel oluşturan; ayrıca fiziksel ve psikolojik boyutu olan birçok problemin dinamiğinde önemli rol oynayan bağımlılığın ilişkili olduğu değişkenleri inceleme, bağımlılığın bireyler üzerindeki sosyal ve duygusal sonuçlarını anlamayı kolaylaştıracaktır.

İlişkilerinde bağımlı olan bireyler kişilerarası ilişkilerinde reddedilme beklentisine sahiptirler; yani kimsenin onlarla ilgilenmediğine ve değer vermediğine inanırlar. Dolayısıyla kronik bir değersizlik duygusu yaşarlar. Kendilerini sürekli olarak yargırlar. Aşırı korunma ve bakılma ihtiyacı duyarlar. Hiçbir konuda kendi başlarına karar veremezler, inisiyatif alamazlar. Yoğun bir kaybetme korkusu ya da terk edilme kaygısı duyarlar.¹⁵⁵ Çiftler arasında çifte spesifik bağımlılık ile şiddet ilişkileri arasında kanıtlar bulunmaktadır. Önemli bir ilişkideki aşırı bağımlılık kişinin kendisine ilişkin görüşü kadar başkalarıyla yürüttüğü ilişkilerin tipini de etkileyecektir. Özellikle

¹⁵³ Brenda Schaeffer, *Sevgi mi? Bağımlılık mı?*, 2. Baskı, Çeviren: Aslı Atay, Okyanus Yayınları, İstanbul, 2011, s.35.

¹⁵⁴ Mariantonia Lemos Hoyos vd., *Cognitive profile of emotional dependence in University Students from Medellín, Colombia*, Universitas Psychologica, 11(2), 2012, s.395-404.

¹⁵⁵ Tarık Solmuş, *Bebeğim Senden, Ama Senden Değil: Aşk ve Bağlanma Üzerine*, 1. Baskı, Dharmia Yayınları, İstanbul, 2009, s.52.

duygusal bağımlılık eşlerle olan ilişki açısından ele alındığında bağımlı bireylerin eşlerini varlıklarının merkezi olarak gördükleri ve onları idealize ederek ve ilişkinin sonlanmaması için her şeyi yapabildikleri görülmektedir. Bu nedenle bu kişilerin iyilik halleri partnerlerinin iyilik haline dayalıdır ve özgüvenleri düşüktür.¹⁵⁶ Özellikle ev içinde şiddet mağduru olan kadınların partnerlerine yönelik olarak büyük bir bağımlılık göstermelerinin bulunması gerçeği ile araştırmalar kişilerarası bağımlılık, aile içi şiddet ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiye de özel bir ilgi göstermiştir.¹⁵⁷ Aşırı bağımlılık istismara karşı toleransı artırabilir ve istismar edici ilişkiyi sonlandırmayı güçleştirebilir. Çeşitli araştırmalar şiddet kullanan erkeklerin şiddet kullanmayanlara göre ilişkilerinde daha yüksek bağımlılık sergilediklerini göstermiştir.¹⁵⁸ Bağımlı sevginin anahtar ögesi; kişinin hayatındaki bu önemli kişinin tasvip etmediği, aynı fikirde olmadığı, uzaklaştığı ya da tehdit ettiği durumlarda ne hissettiğidir. Sevgi objesi terk ettiği ya da terk etmekle tehdit ettiği durumlarda işlevsiz davranışlarda artış meydana gelir.¹⁵⁹ Dolayısıyla kişilerarası ilişkinin diğer bir ucunda yer alan aşırı bağımlı bireyler yoğun, esnek olmayan bağımlılık ihtiyaçlarıyla karakterizedir. Güçsüzlük ve düşük öz yeterlik duygularına sahip bireyler, terk edilme korkusu yaşar, bakıcılarla bağları sürdürme isteği ve yardım arama ve güvenlik için yapışkan davranışlar içerisine girerler.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Inmaculada Valor-Segura vd., *La dependencia específica en la pareja y la tolerancia hacia el abuso en las relaciones íntimas, Psicología Jurídica de la violencia y de la delincuencia: Actuaciones con víctimas y victimarios*, 7, 2009, s.47-54.

¹⁵⁷ Robert Bornstein, *The Complex Relationship Between Dependency and Domestic Violence: Converging Psychological Factors and Social Forces*, *American Psychologist*, 61, 2006, s.595–606.

¹⁵⁸ Valor-Segura vd., a.g.e., s.47-54.

¹⁵⁹ Brenda Schaeffer, *Sevgi mi? Bağımlılık mı?*, 2. Baskı, Çeviren: Aslı Atay, Okyanus Yayınları, İstanbul, 2011, s.36.

¹⁶⁰ Steven Huprich vd., *Manifestations of interpersonal dependency and depressive subtypes in outpatient psychotherapy patients*, *Personality and mental health*, 7(3), 2013, s.223-232.

2.4. BELİREN YETİŞKİNLİKTE ROMANTİK İLİŞKİ

İnsanlar bir ilişkiyi neyin iyi yaptığı konusunda fikir ayrılıkları yaşarlar.¹⁶¹ ¹⁶² İnançlarındaki farklılık kendini değişen gelişim dönemlerinde de göstermektedir. Duysal ilişkiler ergenlik döneminde kendini belli etmeye başlar ve ilerleyen süreçte de önem kazanır.¹⁶³ Ergenlik ve yetişkinlikte oluşan bu duygusal ilişkiler, romantik kazanımların farklı yönlerini görmekle birlikte yaşamlarında çok fazla çeşitlilik yaşamalarını sağlar.¹⁶⁴ Öne çıkan yetişkinlikle birlikte, verimlileşen araştırmalar ve ilişkinin süresiyle ortaya çıkan zengin bir portre vardır.¹⁶⁵

Arnett öne çıkan yetişkinlikte birden çok duygusal ilişki deneyimi olduğunu öne sürmektedir. Belirtilen ilişkiler tutarsız ve iç odaklı olabilir. Buna bağlı olarak duygusal ilişkilerinin araştırmaya yönelik olduğu ve evlilik adımını attırmada beliren yetişkinlik dönemi için etkisinin küçük olduğu söylenebilir.¹⁶⁶

Bireylerin nasıl insanlarla yuva kuracaklarını birçok insanla yakınlaşmaları ve ilişkilerinde istediklerinin ya da istemediklerinin ne olduğunu öğrenmeleriyle beraber netleşmektedirler. Ergenlikten yetişkinliğe geçen insanlar birden fazla ve farklı romantik ilişki deneyimlemeleri gerektiğine inanırlar, bu keşifler olağan ve gereklidir. Bu durum bireyleri, yuva kuracakları insanı bulmalarına hazırlamaktadır. Bunun için cesaretlendirilmeye gerek duymazlar çünkü yetişkinliğin getirdiği avantajları kullanmaya heveslidirler.¹⁶⁷

Birçok deneysel ve kavramsal araştırmanın bulgularına göre ortaya çıkan yetişkinlikte yaşanan aşklarda aksaklıklar ve dalgalanmalar (sık ayrılıklar gibi) olduğu bulunmuştur. Çünkü, bu dönemde bireylerin fikirleri ve duygusal ilişki tecrübeleri çok değişir.¹⁶⁸ Romantik ilişkiler, karşılıklı olarak sürdürüğü kabul edilen gönüllü ilişkilerdir. Bu etkileşimde genellikle gösterilen sevgi sözcükleri, olan ya da beklenen cinsel davranışları içermektedir.¹⁶⁹ Öne çıkan yetişkinlikte duygusal ilişkilerde bağlılığın gelişmesi ve tecrübe keşfi için önemli bir gelişimsel dönemi ifade eder. Bu dönemdeki yetişkinler, yaşamlarının farklı alanlarında birden çok kimlik seçimi yapmalıdır. Bu

¹⁶¹ Fletcher ve Kininmonth, a.g.e., s.371-397.

¹⁶² Fletcher ve Thomas, a.g.e., s.3-24

¹⁶³ Carver vd., a.g.e., s.23-56.

¹⁶⁴ Arnett, a.g.e., s.469.

¹⁶⁵ Stéphanie ve Poulin, a.g.e., s.945-958.

¹⁶⁶ Jeffrey Jensen Arnett, *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*, New York: Oxford University Press, 2004, s.74-89.

¹⁶⁷ Arnett a.g.e., s.74-89.

¹⁶⁸ Patricia Roberson vd., *Do differences matter? A typology of emerging adult romantic relationship*, *Journal of Social and Personal Relationships*, 34(3), 2017, s.334-355.

¹⁶⁹ Andrew Collins vd., *Adolescent romantic relationships*, *Annual review of psychology*, 60(1), 2009, s.631-652.

alanların geneli günlük yaşamda kalıcı etkilere sahiptir. Duygusal ilişkiler ve uzman kariyerlerine yönelik seçimlerle beraber; belirtilen iki seçeneğin nasıl bir araya getirileceği ve dengeleneceği de büyük bir önem arz eder.¹⁷⁰

2.5. Romantik İlişkilerde İstismar

Romantik ilişkilerde 17-29 yaş aralığında istismar söz konusu olabilir. Bu sebeple belirtilen yaş aralığı riskli aralık olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde çiftler istismar davranışlarını başka dönemlere göre çok daha fazla sergilerler ve bu tehdidin 30 yaşından sonra azaldığı belirtilmiştir.¹⁷¹

Yakın ilişkilerde ortaya çıkan problem ve çatışmalarda partner şiddeti ve istismarı kademeli olarak gerçekleşir. Partner şiddet tekrarının üç aşaması bulunur; gerilim oluşum aşaması, patlama ve balayı aşamalarıdır. İlk aşama, kadın ve partneri/eşi arasında anlaşmazlık olduğunda gerginliğin hissedilmeye başlandığı andır. İkinci aşama olan patlama aşaması ise belirgin bir şiddet meydana geldiğinde ortaya çıkar ve içerisinde sözel, fiziksel, cinsel ve duygusal istismarı barındırır. Balayı aşaması ise üçüncü yani son aşamadır. Şiddet ya da istismar uygulayan partner mağdur partnerden özür diler ve ikinci aşamada meydana gelen istismarın suçunu değiştirmeye uğraş gösterir.¹⁷²

Partner istismarı yakın ilişki kurulan kişiye yönelik belli başlı davranışları içerir bunlar, a) sevgiliye vurmak, itmek, sarsmak, yanıcı madde ile zarar vermek, saçını yolmak ya da ona karşı silah kullanmak gibi fiziksel gücün tercih edildiği ve sonucunda ölüm veya yaralanmaların oluşabileceği = fiziksel şiddeti ; b) sevgiliyi kendi rızası olmadan cinsel birlikteliğe zorlamak, cinsel temasın kötüye kullanılması gibi = cinsel şiddeti; c) partneri sözle, ağır küfürlerle ya da zarar verebilecek ateşli aletlerle korkutup = tehdit etmeyi ve d) romantik arkadaşın kişisel hayatındaki sınırları aşip nereye gidip gidemeyeceğine kimlerle görüşüp görüşemeyeceğine karar vermeye çalışmak, bireysel eşyalarına zarar vermek, parasını kullanmak, suça sürüklemek ve sosyal çevresinde utandıracak küçük duruma düşürecek eylemlerde bulunmak gibi = psikolojik/duygusal şiddeti içermektedir.¹⁷³

¹⁷⁰ Koen Luyckx vd., *Identity configurations across love and work in emerging adults in romantic relationships*, *Journal of Applied Developmental Psychology* 35(3),2014, s.192-203.

¹⁷¹ Merrill vd., a.g.e., s.705-709.

¹⁷² Merrill vd., a.g.e., s.705-709.

¹⁷³ Linda Saltzman vd., *Intimate partner violence surveillance: uniform definitions and recommended data elements*, Centers for Disease Control and Prevention National Center for Injury Prevention and Control Atlanta, Georgia, 2002, s.11-13.

İlişkilerde var olan şiddet, psikolojik ve cinsel istismarı da kapsamaktadır. Genel olarak sözel, duygusal ya da psikolojik istismar da sözel ya da sözel olmayan saldırganlık davranışlarını içerir. Sözel saldırganlık, fiziksel saldırganlığın önünde yer almaktadır. Fiziksel şiddet ilişkide var olduğunda sözel ya da duygusal şiddet de meydana gelmektedir.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Tara Cornelius ve Nicole Resseguie, ***Primary and secondary prevention programs for dating violence: A review of the literature***, *Aggression and violent behavior*, 12(3), 2007, s.364-375.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, “ilişkisel tarama modeli”ne uygun olarak hazırlanmıştır. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlar. Ayrıca araştırma desenlerinin tümü “ilişkisel tarama modelleri” olarak tanımlanır.

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Yapılan bu araştırmada örneklem seçimi basit-rastgele örneklem seçimi türüne göre yapılmıştır. Araştırmanın evreninin İstanbul’da ikamet eden 18-29 yaş arasındaki kadın bireylerden meydana gelmektedir. Araştırmanın örnekleme ise İstanbul’da ikamet eden 18-29 yaş aralığındaki 300 gönüllü kadın katılımcıdan meydana gelmektedir. Katılımcılar İstanbul ilindeki vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerden seçilmiştir. Katılımcıların aydınlatılmış onamları yazılı olarak alınmıştır.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve kişisel bilgilerin araştırıldığı formda bireylere, yaşları, aileden şiddet görme, çalışma durumu, gelir memnuniyeti ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

3.3.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bernstein ve ark. tarafından geliştirilen bu değerlendirme aracı üç tanesi travmanın minimizasyonunu ölçen maddeler olmak üzere toplam 28 sorudan oluşmaktadır. 21 Bu ölçek ile çocukluk çağı cinsel, fiziksel, emosyonel (duygusal) istismarı ve emosyonel ve fiziksel ihmali konu alan beş alt puan ile bunların birleşiminden oluşan toplam puan elde edilmektedir. Önceki biçimi 53 maddeden oluşmakta olan, ancak sonradan özgün yazarınca kısaltılan bu ölçek İngilizce özgün biçiminden konu üzerinde uzun yıllar deneyimi bulunan bu çalışmanın birinci yazarı tarafından Türkçe’ye çevrilmiş, her iki dile hakim bir uzman tarafından İngilizce’ye geri çevrilmiş, iki versiyon arasında tutarlılık sağlanmıştır. Ölçeğin ilk çevirisi ile pilot çalışma yapılmış, maddelerin anlaşılabilirliği görüldükten sonra ölçeğe son şekli verilmiştir.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Vedat Şar, Erdinç Öztürk, Eda İkikardeş, **Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği**, Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 32(4), 2012, s.1054-1063.

3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Brennan ve arkadaşları tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, bağlanmada temel iki boyut olan yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınmayı ölçmeyi amaçlamaktadır.¹⁷⁶ Toplam 36 maddeden oluşan ölçekte her bir boyut 18'er madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını yedi basamaklı ölçekler kullanarak değerlendirmişlerdir (1 = beni hiç tanımlamıyor; 7 = tamamıyla beni tanımlıyor). Brennan ve arkadaşları dört bağlanma stiline iki boyut üzerinde yapılan küme analizi yöntemi ile oluşturmasını önermişlerdir. Bu analizde her iki boyuttan da düşük puan alanlar (düşük kaygı ve kaçınmaya sahip olanlar) güvenli, her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu, kaygı boyutundan yüksek kaçınma boyutundan düşük puan alanlar saplantılı ve kaygı boyutundan düşük kaçınma boyutundan yüksek puan alanlar kayıtsız bağlanma stili içinde sınıflandırılmaktadır. YİYE(Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri) her iki dili de çok iyi düzeyde bilen iki uzman tarafından çeviri ve tersine çeviri yoluyla İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş ve farklı araştırmalarda ve lisansüstü tezlerde kullanılmıştır.^{177 178}

3.4. Verilerin Analizi

Veri toplama araçları ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına sayısal ifade olarak girilmiş ve bu veriler sosyal bilimler için istatistik paket programı (spss 21) kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır.

Uygulanan veri analizinde %95 güvenilirlik düzeyi temel alınmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkın analizi için İki Bağımsız Örneklemi t testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir.

¹⁷⁶ Kelly Brennan, Catherine Clark, Phillip R. Shaver, *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*, 1998, s.104-121.

¹⁷⁷ Nebi Sümer ve Derya Güngör, *The relationship between anxiety and avoidance dimensions of adult attachment and affective aspects of the self*, 2000,

¹⁷⁸ Brennan vd., a.g.e., s.104-121.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

	Değişken	f	%
Yaş	18-20 yaş	110	36,7
	21-23 yaş	92	30,7
	24-27 yaş	48	16,0
	27-29 yaş	50	16,7
Çalışma Durumu	Hayır	50	16,7
	Evet	250	83,3
Gelir Memnuniyeti	Evet	62	20,7
	Hayır	188	62,7

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere örneklem grubunun %36.7’si 18-20 yaş arasında, %30.7’si 21-23 yaş arasında, %16’sı 24-27 yaş arasında, % 16.7’si 27-29 yaş arındadır. %16.7’si çalışmadığı, %83.3’ü çalıştığını, %20.7’si gelirinden memnun olduğunu, %62.7’si memnun değildir.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

	Değişken	f	%
Medeni Durum	Evli	191	63,7
	Bekar	109	36,3
Şiddet Görme Durumu	Hayır	145	48,3
	Evet	155	51,7

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere örneklem grubunun %63.7’si evli, %36.3’ü bekar, %51.7’si şiddet gördüğünü, %48.3’ü şiddet görmediğini belirtmiştir.

Tablo 3. Çocukluk Çağı Travmaları ve Alt Boyutlarının Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri

	n	\bar{X}	Ss
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	300	47,92	8,27
Duygusal İhmal	300	14,60	4,47
Fiziksel İhmal	300	12,42	4,64
Fiziksel İstismar	300	7,14	2,37
Duygusal İstismar	300	6,81	2,08
Cinsel İstismar	300	6,94	2,73

Tablo 4.3'te görüldüğü üzere, Çocukluk Çağı Travmaları toplam puan ortalaması 47.92 (ss=8.27)'dir. Duygusal İhmal Alt boyutu puan ortalaması 14.60 (ss=4.47)'dir. Fiziksel İhmal alt boyutu puan ortalaması 12.42 (ss=4.64), Fiziksel İstismar alt boyutu puan ortalaması 7.14 (ss=2.37), Duygusal İstismar alt boyutu puan ortalaması 6.94 (ss=2.73), Cinsel İstismar alt boyutu puan ortalaması 6.94 (ss=2.73)'dir.

Tablo 4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ölçeğinin Alt Boyutlarının Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri

	n	\bar{X}	Ss
Bağlanmaya İlişki Kaygı	300	64,26	19,76
Bağlanmaya İlişkin Kaçınma	300	69,98	21,01

Tablo 4.4'de görüldüğü üzere, Bağlanmaya İlişkin alt boyutu ortalaması 64.26(ss=19.76)'dir. Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puan ortalaması 69.98 (ss=21.01)'dir.

Tablo 5. Çocukluk Çağı Travmalarının ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Arasındaki İlişkisi

		YİYE	
		Bağlanmaya İlişki Kaygı	Bağlanmaya İlişkin Kaçınma
Çocukluk Çağı Travmaları	r	0,600**	0,715**
Toplam	p	0,000	0,000
Duygusal İhmal Alt Boyutu	r	0,947**	0,530**
	p	0,000	0,000
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	r	-0,072	0,197**
	p	0,216	0,001
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	r	-0,031	0,209**
	p	0,592	0,000
Duygusal İstismar Alt Boyutu	r	-0,025	-0,027
	p	0,662	0,644
Cinsel İstismar Alt Boyutu	r	0,432**	0,799**
	p	0,000	0,000

**p<.01, *p<.05 -1 ≤ r ≤ +1 (0 < r ≤ 0.2 ilişki yok veya çok zayıf. 0.2 < r ≤ 0.4 zayıf ilişki. 0.4 < r ≤ 0.6 orta dereceli ilişki. 0.6 < r ≤ 0.8 güçlü ilişki. 0.8 < r ≤ 1 çok güçlü ilişki)

Tablo 4.5'de görüldüğü üzere Çocukluk Çağı Travmaları ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar ölçekleri arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda;

Çocukluk Çağı Travmaları toplam puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= .600, p<.01). Çocukluk Çağı Travmaları arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında orta derece ilişki vardır.

Çocukluk Çağı Travmaları toplam puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r= .715, p<.01). Çocukluk Çağı Travmaları arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında yüksek derece ilişki vardır.

Duygusal İhmal alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .947$, $p < .01$). Duygusal İhmal arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında çok yüksek derece ilişki vardır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında çok yüksek derece ilişki vardır.

Duygusal İhmal alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .530$, $p < .01$). Duygusal İhmal arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında orta derece ilişki vardır.

Fiziksel İhmal alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .197$, $p < .01$). Fiziksel İhmal arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında çok zayıf derece ilişki vardır.

Fiziksel İstismar alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .209$, $p < .01$). Fiziksel İstismar arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında çok zayıf derece ilişki vardır.

Cinsel İstismar alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .432$, $p < .01$). Cinsel İstismar arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında zayıf derece ilişki vardır.

Cinsel İstismar alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = .799$, $p < .01$). Cinsel İstismar arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında yüksek derece ilişki vardır.

Tablo 6. Çocukluk Çağı Travmalarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	Yaş	n	\bar{X}	Ss	V Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kare. Ort.	F	P
Çocukluk Çağı Travmaları	18-20 yaş grubu	110	48,59	5,66	G.Arası	9606,877	3	3202,292	87,150	0,000*
	21-23 yaş grubu	92	51,47	7,11	G.İçi	10876,360	296	36,744		
	24-27 yaş grubu	48	52,31	6,36	Toplam	20483,237	299			
	27-29 yaş grubu	50	35,70	4,19						
Duygusal İhmal Alt Boyutu	18-20 yaş grubu	110	15,70	4,16	G.Arası	1701,299	3	567,100	39,086	0,000*
	21-23 yaş grubu	92	15,86	3,93	G.İçi	4294,701	296	14,509		
	24-27 yaş grubu	48	15,16	3,17	Toplam	5996,000	299			
	27-29 yaş grubu	50	9,30	3,25						
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	18-20 yaş grubu	110	12,20	4,91	G.Arası	1053,747	3	351,249	19,234	0,000*
	21-23 yaş grubu	92	13,01	3,06	G.İçi	5405,639	296	18,262		
	24-27 yaş grubu	48	15,39	5,44	Toplam	6459,387	299			
	27-29 yaş grubu	50	8,98	3,27						
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	18-20 yaş grubu	110	7,22	2,12	G.Arası	172,383	3	57,461	11,231	0,000*
	21-23 yaş grubu	92	7,76	2,51	G.İçi	1514,454	296	5,116		
	24-27 yaş grubu	48	7,45	2,85	Toplam	1686,837	299			
	27-29 yaş grubu	50	5,52	1,14						
Duygusal İstismar Alt Boyutu	18-20 yaş grubu	110	6,32	1,84	G.Arası	43,288	3	14,429	3,409	0,018*
	21-23 yaş grubu	92	7,11	2,66	G.İçi	1252,882	296	4,233		
	24-27 yaş grubu	48	7,22	1,35	Toplam	1296,170	299			
	27-29 yaş grubu	50	6,90	1,75						
Cinsel İstismar Alt Boyutu	18-20 yaş grubu	110	7,12	2,80	G.Arası	248,354	3	82,785	12,353	0,000*
	21-23 yaş grubu	92	7,71	2,96	G.İçi	1983,683	296	6,702		
	24-27 yaş grubu	48	7,06	2,62	Toplam	2232,037	299			
	27-29 yaş grubu	50	5,00	,00						

*p<.05

Tablo 4.6' da görüldüğü üzere örneklem grubunda yaş değişkenine göre çocukluk çağı travmaları toplam puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [F(3-296)=87.150, p<.05]. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır (p=.041). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 21-23 yaş grubu arasında 21-23 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur(p<.05). 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 grubu yaş lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur(p<.05). 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur(p<.05)

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Duygusal İhmal alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F(3-296)=39.086$, $p<.05$]. 21-23 yaşlarda olan yetişkinlerde duygusal ihmal en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu saptanmıştır ($p=.097$). Yapılan Scheffe testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 21-23 yaş grubu ile 27-29 grubu yaş arasında 27-29 grubu yaş lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$).

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Fiziksel İhmal alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F(3-296)=19.234$, $p<.05$]. 24-27 yaşlarda olan yetişkinlerde fiziksel ihmal en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır ($p=.000$). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 21-23 yaş ile 24-27 yaş grubu arasında 21-23 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$)

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Fiziksel İstismar alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F(3-296)=11.231$, $p<.05$]. 24-27 yaşlarda olan yetişkinlerde fiziksel istismar en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır ($p=.000$). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 24-27 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$)

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Duygusal İstismar alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F(3-296)=3.409$, $p<.05$]. 24-27 yaşlarda olan yetişkinlerde duygusal istismar en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır ($p=.000$). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$).

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Cinsel İstismar alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F(3-296)=12.353$, $p<.05$]. 24-27 yaşlarda

olan yetişkinlerde cinsel istismar en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır (p=.000). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur(p<.05). 21-23 yaş ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur(p<.05).

Tablo 7. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	Yaş	n	\bar{X}	Ss	V Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kare. Ort.	F	P
Bağlanmaya İlişkin Kaygı	18-20 yaş grubu	10	69,18	18,40	G.Arası	36052,852	3	12017,617	44,082	0,000*
	21-23 yaş grubu	9	70,88	18,31	G.İçi	80694,868	296	272,618		
	24-27 yaş grubu	4	65,50	13,99	Toplam	116747,720	299			
	27-29 yaş grubu	5	40,06	9,06						
Bağlanmaya İlişkin Kaçınma	18-20 yaş grubu	10	73,67	18,30	G.Arası	42807,692	3	14269,231	47,337	0,000*
	21-23 yaş grubu	9	78,15	18,28	G.İçi	89225,224	296	301,437		
	24-27 yaş grubu	4	73,29	18,28	Toplam	132032,917	299			
	27-29 yaş grubu	5	43,66	11,58						

Tablo 4.7' de görüldüğü üzere örneklem grubunda yaş değişkenine göre Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [F(3-296)=44.082, p<.05]. 24-27 yaşlarda olan yetişkinlerde bağlanmaya ilişkin kaygı en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır (p=.000). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark

bulunmuştur($p<.05$). 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 27-29 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$).

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$F(3-296)=47.337$, $p<.05$]. 26-30 yaşlarda olan yetişkinlerde bağlanmaya ilişkin kaçınma en yüksektir. Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır ($p=.000$). Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 grubu yaş lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 21-29 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$). 24-27 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$).

Tablo 8. Çocukluk Çağı Travmalarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Değişkenler	Çalışma D.	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Çocukluk Travmaları Toplam	Çağı Hayır	50	35,70	4,19	298	-15,229	0,009*
	Evet	250	50,36	6,54			
Duygusal İhmal Alt Boyutu	Hayır	50	9,30	3,25	298	-10,794	0,389
	Evet	250	15,66	3,90			
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Hayır	50	8,98	3,27	298	-6,080	0,015*
	Evet	250	13,11	4,57			
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	Hayır	50	5,52	1,14	298	-5,552	0,000*
	Evet	250	7,46	2,42			
Duygusal İstismar Alt Boyutu	Hayır	50	6,90	1,75	298	,334	0,139
	Evet	250	6,79	2,14			
Cinsel İstismar Alt Boyutu	Hayır	50	5,00	,00	298	11,327	0,000*
	Evet	250	7,33	2,83			

* $p<.05$

Tablo 4.8' de görüldüğü üzere, yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Çocukluk Çağı Travmaları çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t= -15.229$, $p<.05$). Çalışma durumuna göre çocukluk çağı travmaları çalışanlara oranla çalışmayanlarda yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Fiziksel İhmal alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t= -6.080$, $p<.05$). Çalışanlarda fiziksel ihmal çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Fiziksel İstismar alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t= -5.552$, $p<.05$). Çalışanlarda fiziksel ihmal çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Cinsel İstismar alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t= 11.327$, $p<.05$). Çalışanlarda cinsel istismar çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde duygusal İhmal ve duygusal istismar alt boyutlarının çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>. 05$).

Tablo 9. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Değişkenler	Çalışma D.	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Bağlanmaya İlişkin Kaygı	Hayır	50	40,06	9,06	298	-11,327	0,000*
	Evet	250	69,10	17,65			
Bağlanmaya İlişkin Kaçınma	Hayır	50	43,66	11,58	298	-11,703	0,010*
	Evet	250	75,24	18,35			

* $p<.05$

Tablo 4.9' da görüldüğü üzere, yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Bağlanmaya İlişkin Kaygı alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t= -11.327$, $p<.05$). Çalışanlarda bağlanmaya ilişkin kaygı çalışmayanlara göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Bağlanmaya İlişkin Kaçınma alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t= -11.703$, $p<.05$). Çalışanlarda bağlanmaya ilişkin kaçınma çalışmayanlara göre yüksektir.

Tablo 10. Çocukluk Çağı Travmalarının Gelir Memnuniyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Değişkenler	G.Memnuniyeti	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Evet	62	46,95	4,02	298	-4,961	0,002*
	Hayır	188	51,49	6,82			
Duygusal İhmal Alt Boyutu	Evet	62	17,33	3,16	298	4,023	0,829
	Hayır	188	15,10	3,97			
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Evet	62	8,93	3,04	298	-9,725	0,721
	Hayır	188	14,49	4,14			
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	Evet	62	6,53	2,00	298	-3,586	0,003*
	Hayır	188	7,77	2,47			
Duygusal İstismar Alt Boyutu	Evet	62	7,14	2,35	298	1,499	0,327
	Hayır	188	6,67	2,06			
Cinsel İstismar Alt Boyutu	Evet	62	7,00	2,38	298	-1,063	0,079
	Hayır	188	7,44	2,96			

*p<.05

Tablo 4.10' da görüldüğü üzere, yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Çocukluk Çağı Travmaları gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (t= -4.961, p<.05). Gelirden memnun olmayanlarda çocukluk çağı travmaları gelirden memnun olanlara göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Fiziksel İstismar alt boyutunun gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (t= -3.586, p<.05). Gelirinden memnun olmayanlara fiziksel ihmal gelirden memnun olanlara göre fazla çıkmıştır.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde duygusal İhmal, fiziksel ihmal, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarının gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>. 05).

Tablo 11. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Gelir Memnuniyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Değişkenler	G.Memnuniyeti	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Bağlanmaya İlişki Kaygı	Evet	62	79,12	12,60	298	-11,327	0,000*
	Hayır	188	65,79	17,85			
Bağlanmaya İlişki Kaçınma	Evet	62	72,91	18,47	298	-11,703	0,010*
	Hayır	188	76,01	18,30			

*p<.05

Tablo 4.11' de görüldüğü üzere, yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Bağlanmaya İlişkin Kaygı alt boyutunun gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (t= -11.327, p<.05). Gelirinden memnun olanların bağlanmaya ilişkin kaygı gelirinden memnun olmayanlara göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Bağlanmaya İlişkin Kaçınma alt boyutunun gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (t= -11.703, p<.05). Gelirinden memnun olmayanların bağlanmaya ilişkin kaçınma gelirinden memnun olanlara göre yüksektir.

Tablo 12. Çocukluk Çağı Travmalarının Ailede Şiddet Görme Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Değişkenler	Şiddet Görme	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Çocukluk Travmaları Toplam	Çağı Hayır	145	46,76	10,11	298	-2,361	0,000*
	Evet	155	49,00	5,90			
Duygusal İhmal Alt Boyutu	Hayır	145	13,64	4,99	298	-3,660	0,000*
	Evet	155	15,49	3,73			
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Hayır	145	12,44	4,45	298	,053	0,479
	Evet	155	12,41	4,83			
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	Hayır	145	7,03	2,31	298	-,767	0,353
	Evet	155	7,24	2,43			
Duygusal İstismar Alt Boyutu	Hayır	145	6,62	1,95	298	-1,527	0,219
	Evet	155	6,98	2,18			
Cinsel İstismar Alt Boyutu	Hayır	145	7,02	3,11	298	,516	0,000*
	Evet	155	6,86	2,33			

*p<.05

Tablo 4.12' de görüldüğü üzere, yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Çocukluk Çağı Travmaları aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t = -2.361$, $p < .05$). Aileden şiddet görenlerin çocukluk çağı travmaları şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Duygusal İhmal alt boyutunun aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t = -3.660$, $p < .05$). Aileden şiddet görenlerde duygusal ihmal şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Cinsel İstismar alt boyutunun aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t = .516$, $p < .05$). Aileden şiddet görmeyenlerde cinsel istismar şiddet görenlere göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde fiziksel ihmal, duygusal istismar ve fiziksel istismar alt boyutlarının aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 13. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğinin Ailede Şiddet Görme Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Değişkenler	Şiddet G.	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Bağlanmaya İlişkin Kaygı	Hayır	145	59,48	21,17	298	-4,153	0,008*
	Evet	155	68,72	17,24			
Bağlanmaya İlişkin Kaçınma	Hayır	145	67,71	23,87	298	-1,819	0,010*
	Evet	155	72,10	17,74			

* $p < .05$

Tablo 4.13' de görüldüğü üzere, yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Bağlanmaya İlişkin Kaygı alt boyutunun ailede şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t = -4,153$, $p < .05$). Ailede şiddet görenlerde bağlanmaya ilişkin kaygı aileden şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Yapılan ikili bağımsız t testi neticesinde Bağlanmaya İlişkin Kaçınma alt boyutunun aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t = -1,819$, $p < .05$). Ailede şiddet görenlerde bağlanmaya ilişkin kaçınma aileden şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Yaptığımız araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk çağı travmaları ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri de artmaktadır. Bu sonuçlara göre bireyin güven duygusunu kazanması bu yıllarda yaşadığı olumlu deneyimlere bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Çocukluğunda istismara uğrayan bireylerde benlik saygısı zedelenir bu kişilerin ikili ilişkilerinde de kendilerine güvenlerinde problem yaşamaları beklenir. Kişilerin çocukluk çağında örseleyici bir yaşantı tecrübe etmeleri sonucunda yetişkinlik döneminde insanlara karşı önyargılı yaklaşabilirler. Travma sonucunda kişiler duygusal olarak yoksunluk çekebilmekte ve bunun sonucunda da kişiler arası ilişkilerinde bozulmalar meydana gelebilmektedir. Araştırmamızın bir diğer sonucuna göre çocukluk çağı travmaları ile bağlanmaya ilişkin kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri de artmaktadır. Bu durumda kişilerin çocukluk çağında yaşadıkları travma sonucunda yetişkinlik döneminde kişiler arası ilişki kurmakta, sürdürmekte veya başlatmakta problem yaşayabilmektedirler. Bunun sonucunda kişiler ileriki yaşantılarında kişilerle iletişime girmekten kaçınabilir ve daha çok içedönük bir kişilik yapısına sahip olabilecekleri düşünülebilir. Yılmaz-Irmak yaptığı çalışmada istismara uğrayan bireylerde güvensiz bağlanmanın meydana geldiği sonucunu elde etmiştir.¹⁷⁹ Yapılan bu çalışma araştırmamızla benzerlik göstermektedir. Çocukluk çağı travmaları ile bağlanmanın ilişkili olduğu ve bu durumda kişilerin ilişkilerinin etkilenebileceğini düşünebiliriz.

Araştırmamızın bir diğer sonucuna göre duygusal ihmal ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal ihmal arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Duygusal ihmal ile bağlanmaya ilişkin kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal ihmal arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Bu sonuçlara göre ülkemizde hatta dünya genelinde en çok göz ardı edilen konulardan birisi de duygusal ihmal ve istismardır. Aileler çocukluk döneminde bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çocuklarına duygusal ihmal veya istismara maruz bırakmaktadırlar. Bunun sonucunda duygusal

¹⁷⁹ Türkan Yılmaz-Irmak, **Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler**, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, 2008, s.78 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

yoksunluk veya eksiklik ile büyüyen kişiler yetişkinlik hayatında kişiler arası ilişki başlatıp yürütmekte problemler yaşayabilmektedirler. Kişiler, ilişkilerde hem kayıp etme ya da tekrar duygusal olarak örseleneceğiyle ilgili kaygı duyabilmekte ve bunun sonucunda ise kişiler arası ilişkilerden kaçınabilmektedirler. Alanda yapılan literatür araştırmalarına bakıldığında çocukluk çağında duygusal istismar ve duygusal ihmalin çok sık rastlandığı ancak bu alanda yeteri kadar çalışılmadığı görülmektedir.¹⁸⁰ Tencer yaptığı çalışmada duygusal istismar ile yakın ilişkiler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre duygusal istismara uğrayanlar uğramayanlara göre karşılaştırıldığında yeni ilişki başlatma da yetersiz oldukları şeklindeki sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir.¹⁸¹ Yapılan bu çalışmalar bulgularımız ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızın sonucuna göre fiziksel ihmal ile bağlanmaya ilişkin kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fiziksel ihmal arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Fiziksel istismar alt boyutu puanı ile bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fiziksel istismar arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma düzeyleri artmaktadır. Bu bakımdan fiziksel ihmal veya istismar kişinin bireysel bütünlüğünü tehdit eden en temel unsurlardan biridir. Fiziksel ihmal veya istismara uğrayan bireyler kendi dış görünümüyle ilgili veya sürekli aynı şeyleri yaşayacağı korkusuyla kendini dış dünyaya kapatabilmektedir. Aynı şeyleri yaşama korkusuyla kişiler kendilerini ilişkilerden uzaklaştırmakta ve kaygı stres gibi durumlarla maruz kalabilmektedir. Alanla ilgili yapılan araştırmalarda fiziksel ihmalin duygusal istismar ve duygusal ihmalle en sık olarak birlikte görülebilen çocukluk çağı ihmal ve istismar türlerinden biri olabileceğini destekler niteliktedir.¹⁸² Young ve arkadaşlarına göre fiziksel istismarı olan bireylerin kişilerarası güvenli bağlanma ihtiyacı vardır. Karşılammaması sonucunda yetişkinlik döneminde erken dönem uyum bozucu şemaların oluşmasında etkilidir.¹⁸³

¹⁸⁰ Wright Margaret O'Dougherty vd., *Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas*, Child abuse & neglect, 33(1), 2009, s.59-68.

¹⁸¹ Heather Tencer, *Verbal And Emotional Abuse As Predictors Of Change in Close Friendship in Early Adolescence*, Society For Research In Adolescence,4, 2002, s.771-779.

¹⁸² Christine Scher vd., *Prevalence and demographic correlates of childhood maltreatment in an adult community sample*, Child abuse & neglect, 28(2), 2004, s.167-180.

¹⁸³ Jeffrey Young vd., *Schema therapy: A practitioner's guide*, Guilford Publications, New York, 2003, s.14-37.

Araştırmamızın bir diğer sonucuna göre cinsel İstismar ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsel İstismar arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. Cinsel istismar ile bağlanmaya ilişkin kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsel istismar arttıkça, bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. Bu sonuçlara göre cinsel ihmal veya istismar kişiler arası sınırı ihlal eden bir durumdur diyebiliriz. İstismara uğrayan kişiler kendisine ve dış dünyaya karşı yoğun bir öfke beslemektedir. Ayrıca cinsel istismara uğrayan kişiler, diğer insanlara karşı mesafeli yaklaşabilmektedir. Çünkü sınırın ihlal edilmesi sonucunda aynı şeylerin tekrarlanacağı ve tekrar aynı şeyleri yaşayacağı korkusunu taşımaktadırlar. Bunun sonucunda ilişkilerde kaygı hissedip kaçınma davranışları gösterebilmektedirler. Alanla ilgili yapılan çalışmalarda; Bowlby'nin bağlanma kuramında çocukluk çağında kayıp ve ayrılma durumları önemli bir yer oluşturmaktadır. Kayıp, ayrılma ve ölüm gibi etkenler kişide travmaların oluşmasında etkili faktörler olarak gösterilebilir. Bowlby çocukluk çağındaki kayıp, ayrılma ve ölüm gibi etkenlerin kişilerin yetişkinlik yaşantısında biyolojik ve ruhsal olarak etkisinin görülebileceği üzerinde durmuştur. Bağlanma Kuramında, bakım veren ile çocuk arasındaki iletişim sonucunda çocukta oluşan güven duygusunun diğer insanları temsil ettiğini ve yetişkinlik döneminde ki ilişkilerini etkilediği görülmektedir.¹⁸⁴ Ayrıca Young ve arkadaşlarının oluşturduğu şema kuramında erken dönem yaşantılarının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çocuk ve bakım veren arasındaki iletişimin kişinin yetişkinlik hayatında güven ve diğer problemlerin oluşmasında etkili olduğu öne sürülmektedir.¹⁸⁵ Zerenoğlu yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve örselenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre bağlanma stilleri ve fiziksel kötüye kullanım arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca korkulu bağlanma stili ile örselenmişlik yaşantılarının ilişkili olduğu bulunmuştur.¹⁸⁶ Peleikis ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada istismara maruz kalmış bireylerde yetişkinlik yaşamında ilişkilerde hem kendine hem diğer insanlar karşı güvensiz bir yaşantı sürdürdüğü sonucu elde etmişlerdir.¹⁸⁷ Durmuşoğlu ve Doğru yaptıkları çalışmada çocukluk örselenme yaşantılarının (fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) ve bazı kişisel değişkenlerin ergenlerin ilişkisel benlik saygısı, ilişkisel

¹⁸⁴ John Bowlby, *Attachment and loss*, 2. Baskı, Basic Books, New York, 1982, s.142-167.

¹⁸⁵ Young vd., a.g.e., s.14-37.

¹⁸⁶ Leyla Zerenoğlu, *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocuklukta örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, İzmir, 2011, s.57-78 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁸⁷ Dawn Peleikis vd., *Long-term social status and intimate relationship in women with childhood sexual abuse who got outpatient psychotherapy for anxiety disorder and depression*, Nordic journal of psychiatry, 59(1),2005, s.31-38.

depresyon ve ilişkisel saplantılı düşüncelerine etkisi incelenmiştir. Kişisel değişkenler olarak cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir düzeyi alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ergenlerin ilişkisel yaşantıları ile fiziksel ve duygusal istismar arasında kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir.¹⁸⁸ Yapılan araştırmalar bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmalara göre kişilerin yaşadıkları çocukluk çağı travma türleriyle yakın ilişkilerin etkilendiğini düşünebiliriz.

Araştırmamızın bulgularına göre yaş değişkeni ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları en yüksektir. Yaş değişkeni ile Duygusal ihmal arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 21-23 yaş grubunda olan yetişkinlerde duygusal ihmal en yüksektir. Yaş değişkeni ile Fiziksel ihmalde arasında bir farklılık olduğu görülmektedir. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde fiziksel ihmal en yüksektir. Yaş değişkeni ile Fiziksel istismar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde fiziksel istismar en yüksektir. Yaş değişkeni ile Duygusal istismar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde duygusal istismar en yüksektir. Yaş değişkeni ile cinsel istismar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde cinsel istismar en yüksektir. Alanla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Çağatay yaptığı araştırmada cinsel istismar ve duygusal istismar arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucunu elde etmiştir. Ayrıca yaş gruplarına bakıldığında 22-25 yaş grubunda cinsel istismar ve duygusal istismarın yüksek olduğu görülmektedir. Çocukluk döneminde ki istismar yaşantıları ile yetişkinlik döneminde kişilerde bağlanma bozukluklarının meydana gelebileceği düşünülmektedir.¹⁸⁹ Ayrıca Eskin ve arkadaşları yaptıkları çalışmada farklı eğitim ve yaş gruplarında benzer yüksek istismar oranlarının bildirilmesi, bu durumun toplumda farklı eğitim düzeylerinde varlığını ortaya koymakta olduğu sonucu elde etmişlerdir.¹⁹⁰ Yapılan bu çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızın sonuçlarına göre yaş değişkeni ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde

¹⁸⁸ Neslihan Durmuşoğlu ve S. Sunay Yıldırım Doğru, **Çocukluk Ökseleyici yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 2006, s.237-246.

¹⁸⁹ Çağatay Safiye Elif, **Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi ile Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Anabilim Dalı, 2014, s.24 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁹⁰ Eskin vd., a.g.e., s.185-195.

bağlanmaya ilişkin kaygı en yüksektir. Yaş değişkeni ile bağlanmaya ilişkin kaygı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 26-30 yaş grubunda olan yetişkinlerde bağlanmaya ilişkin kaçınma en yüksektir. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında Kılınçer ve Dost bağlanmayı etkileyen değişkenler üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre kaçınma ve bağlanma ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve romantik ilişkilerde yaşanan istismar olayları da bu sonuçta etkili olduğu görülmektedir.¹⁹¹ Araştırmamızın aksine Arslan yaptığı çalışmada bağlanma stilleri ve yaşa göre, kararlılık, keşfetme puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı, yaş değişkenine göre ise keşfetmenin anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.¹⁹² Yapılan bu çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızın sonuçlarına göre çocukluk çağı travmaları ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda çocukluk çağı travmaları çalışmayanlarda yüksektir. Fiziksel İhmal ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda fiziksel ihmal çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır. Fiziksel İstismar alt boyutu ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda fiziksel ihmal çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır. Cinsel İstismar ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda cinsel istismar çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır. Bu sonuçlara göre çocuklukta yaşadıkları kötü olaylar sonucunda yaşama daha çok adapte olup olayların üstesinden gelmeye çalıştıklarından dolayı çalışan kişilerde çocukluk çağı travmalarının daha fazla olduğunu düşünebiliriz. Çocukluk çağı travması olan bireylerin olayları çözümlenmede, kendisine ve dış dünyaya karşı yeni bir bakış açısı kazanmasında etkili olduğunu düşünebiliriz. Bundan dolayı kişiler dış dünyayla daha çok etkileşime girebilir ve sorunların üstesinden gelmeye çalışabilir. Bunu sağlayacak en elverişli durum ise çalışmadır. Kişiler çalışmanın getirdiği yoğunlukla geçmiş yaşantılarından uzaklaşabilmekte veya dış dünyayla etkileşim halinde olduğu için bu sorunları aşmasında etkili olabilmektedir. Alanla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Taner ve Baharın çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yaptıkları çalışmada İstismar ve ihmalin yalnız aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir sorun olduğunu

¹⁹¹Ahmet Selçuk Kılınçer ve Meliha Tuzgöl Dost, *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar*, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5(42), 2015, s.160-172.

¹⁹² Emel Arslan, *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, 2008, s.53-87 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

savunmaktadırlar.¹⁹³ Ayrıca Akduman ve arkadaşları da yaptıkları çalışmada istismara uğrayan bireylerin yetişkinlik durumunda iş ve çalışma durumunu etkileyeceği sonucunu elde etmişlerdir.¹⁹⁴ Oates tarafından yapılan çalışmada cinsel istismara uğrayan kadınlarda duygularını dışa vurmada azalma olduğu ve sosyal yetersizlik olduğu görülmektedir.¹⁹⁵ Bunun sonucunda kişiler diğer insanlara karşı güvensiz ve ikili ilişkilerde bozulmalar meydana gelebileceğini düşünebiliriz. Ayrıca bir diğer araştırmada Kalkan; ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sosyal ilginin duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyal ilgi duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeyi anlamlı bir yordayıcısı olarak bulmuştur.¹⁹⁶ Yapılan bu araştırmalar bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmalar ile çalışma durumu ile çocukluk çağı travmalar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu düşünebiliriz.

Araştırmamızın sonuçlarına göre bağlanmaya ilişkin kaygı ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda bağlanmaya ilişkin kaygı çalışmayanlara göre yüksek çıkmıştır. Bağlanmaya ilişkin Kaçınma ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda bağlanmaya ilişkin kaçınma çalışmayanlara göre yüksektir. Bu bakımdan kişilerin deneyim ve tecrübeleri sonucunda dış dünyaya karşı şüpheyle yaklaştıklarını düşünebiliriz. İş yaşamında kişiler kalabalık ve stresli bir ortamda çalıştığında daha çok kaygı yaşıyor olabilir. Bundan kaynaklı olarak kişilerin kendilerini diğer insanlardan soyutladıklarını ve mesafeli davrandıklarını düşünebiliriz.

Araştırmamızın sonuçlarına göre Çocukluk çağı travmaları ile gelir memnuniyeti arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirden memnun olmayanlarda çocukluk çağı travmaları gelirden memnun olanlara göre yüksektir. Fiziksel İstismar ile gelir memnuniyeti arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirden memnun olmayanlarda fiziksel ihmal gelirden memnun olanlara göre fazla çıkmıştır. Elde edilen bu sonuçlardan yola çıkarak, travmatik yaşantıya sahip olan bireyler kendilerini dış dünyaya kapattıklarında, bu durum en çok eğitim seviyesini ve doğrudan gelirini etkileyebilmektedir. Kişiler çalışma halinde bile korku halinde

¹⁹³ Yasemin Taner ve Bahar Gökler, **Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri**, Acta Medica, 35(2), 2004, s.82-86.

¹⁹⁴ Gülümser Akduman vd., **Çocuk ve cinsel istismar**, Adli Psikiyatri Dergisi, 3(1), 2005, s.9-14.

¹⁹⁵ Kim Oates, **Çocukların Cinsel İstismarının Kalıcı Etkileri**, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Ed: Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A., Gözde Repro Ofset, Ankara, 1991.

¹⁹⁶ Melek Kalkan, **Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış: Sosyal ilgi/An Adlerian overview to physical abuse, emotional abuse and problem solving on romantic relationships: the social interest**, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11(3), 2010, s.242.

yaşayıp iş performansını düşürebilmekte, iş kaybı yaşamakta veya herhangi bir işe girip çalışmada zorluk çekebilmektedir. Ayrıca ekonomik standartlardan ötürü ülkemizde birçok insan gelirinden memnun değildir. Bundan dolayı bu sonucun çıkmasında etkili olduğunu düşünebiliriz. Alanla ilgili Şar ve arkadaşları yaptıkları “çocukluk çağıının Türkçe güvenirlilik çalışması” sonucunda, gelir düzeyi ile çocukluk çağı travmaları arasında “düşük ancak anlamlı negatif korelasyon” olduğu sonucu elde edilmiştir.¹⁹⁷ Yapılan bu çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızdan elde edilen bulgulara göre bağlanmaya ilişkin kaygı ile gelir memnuniyeti arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirinden memnun olanların bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyi gelirinden memnun olmayanlara göre yüksektir. Bağlanmaya İlişkin Kaçınma ile gelir memnuniyeti arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirinden memnun olmayanların bağlanmaya ilişkin kaçınma davranışı gelirinden memnun olanlara göre yüksektir. Bu sonuçlardan yola çıkarak kişilerin çocukluk döneminde yaşadıkları olumsuz yaşantılar sonucunda yetişkinlik döneminde de aynı kötü insanlarla tanışacağı ve karşılaşacağı korkusu yaşıyor olabilirler. Kişilerin maddi geliri iyi olduğunda ona göre bir statüde ve konumda yer almaktadırlar. Bundan dolayı kişinin yaşadığı olumsuz yaşantılar sonucunda güvenin kırılmasıyla birlikte diğer insanların maddi yönden kendisini kullanacağı düşüncesiyle bağlanmaya yönelik kaygılı olabilmekte ve kaçınma davranışları gösterebilmektedir. Alanla ilgili literatürde yer alan Yavuzer’in çalışmasına göre; çocuğun yetiştiği ailenin yapısı ve sosyoekonomik onun ilk sosyal deneyimlerini, kişiler arası ilişkilerini dolayısıyla duygusal ve toplumsal gelişmesini etkileyeceğini savunmaktadır.¹⁹⁸ Yapılan bu çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Gelir memnuniyetinin bağlanmayla ilişkili olduğunu düşünebiliriz.

Araştırmamızın bulgularına göre çocukluk çağı travmaları ile aileden şiddet görme durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görenlerin çocukluk çağı travmaları şiddet görmeyenlere göre yüksektir. Duygusal İhmal ile aileden şiddet görme durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görenlerde duygusal ihmal şiddet görmeyenlere göre yüksektir. Cinsel istismar ile aileden şiddet görme durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görmeyenlerde cinsel istismar şiddet görenlere göre yüksektir. Aile içi şiddet istismarı oluşturan unsurlardan biri olduğunu düşünebiliriz. Aile içi şiddet fiziksel, cinsel ve duygusal istismar veya ihmal olarak kendini gösterebilir. Alanla ilgili

¹⁹⁷ Vedat Şar vd., **Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenirliliği**, Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 32(4), 2012, s.1054-1063.

¹⁹⁸ Haluk Yavuzer, **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, Remzi Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul, 2000, s.123-132.

yapılan çalışmalara bakıldığında; rsel ve arkadaşları yaptıkları araştırmada Psikiyatri hastalarında çocukluk ağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisini incelemeyi amaçlamışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre özellikle duygudurum ve anksiyete bozukluklarında bildirilen yüksek istismar oranları önleyici girişimlerin geliştirilmesine dikkati çekmektedir. Çocukların anne-babadan uzun süre ayrı kaldığı durumlarda ve anne-babaların birbirine şiddet uyguladığı ortamlarda istismara maruz kalma oranı yüksektir, bu nedenle çocukları korumaya dönük önlemler arasında aile bütünlüğünün korunmasının sağlanması ve aile içi şiddetin engellenmesi yönünde girişimlerin artırılması gereklidir.¹⁹⁹ Yapılan bu çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

¹⁹⁹ rsel vd., a.g.e., s.130-135

SONUÇLAR

Çocukluk Çağı Travmaları toplam puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocukluk Çağı Travmaları arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında orta derece ilişki vardır.

Çocukluk Çağı Travmaları toplam puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocukluk Çağı Travmaları arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında yüksek derece ilişki vardır.

Duygusal İhmal alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal İhmal arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında çok yüksek derece ilişki vardır. Korelasyon katsayısına göre iki ölçek arasında çok yüksek derece ilişki vardır.

Duygusal İhmal alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal İhmal arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında orta derece ilişki vardır.

Fiziksel İhmal alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fiziksel İhmal arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında çok zayıf derece ilişki vardır.

Fiziksel İstismar alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fiziksel İstismar arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında çok zayıf derece ilişki vardır.

Cinsel İstismar alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsel İstismar arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaygı düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında zayıf derece ilişki vardır.

Cinsel İstismar alt boyutu puanı ile Bağlanmaya İlişkin Kaçınma puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsel İstismar arttıkça, Bağlanmaya ilişkin kaçınma düzeyleri artmaktadır. İki ölçek arasında yüksek derece ilişki vardır.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre çocukluk çağı travmaları toplam puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 21-23 yaş grubu arasında 21-23 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Duygusal İhmal alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 21-23 yaş grubunda olan yetişkinlerde duygusal ihmal en yüksektir. Yapılan Scheffe testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 27-29 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Fiziksel İhmal alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde fiziksel ihmal en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 21-23 yaş ile 24-27 yaş grubu arasında 21-23 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Fiziksel İstismar alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde fiziksel istismar en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 24-27 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Duygusal İstismar alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde duygusal istismar en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Cinsel İstismar alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde cinsel istismar en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark

bulunmuştur. 21-23 yaş ile 24-27 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 24-27 yaş grubunda olan yetişkinlerde bağlanmaya ilişkin kaygı en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 24-27 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 27-29 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Örnekleme grubunda yaş değişkenine göre Bağlanmaya İlişkin Kaygı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. 26-30 yaş grubunda olan yetişkinlerde bağlanmaya ilişkin kaçınma en yüksektir. Yapılan Games-Howell testi sonucunda 18-20 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 18-20 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. 21-23 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 21-29 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). 24-27 yaş grubu ile 27-29 yaş grubu arasında 24-27 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Çocukluk Çağı Travmaları çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışma durumuna göre çocukluk çağı travmaları çalışanlara oranla çalışmayanlarda yüksektir.

Fiziksel İhmal alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda fiziksel ihmal çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır.

Fiziksel İstismar alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda fiziksel ihmal çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır.

Cinsel İstismar alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda cinsel istismar çalışmayanlara göre fazla çıkmıştır.

Bağlanmaya İlişkin Kaygı alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda bağlanmaya ilişkin kaygı çalışmayanlara göre yüksektir.

Bağlanmaya İlişkin Kaçınma alt boyutunun çalışma durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışanlarda bağlanmaya ilişkin kaçınma çalışmayanlara göre yüksektir.

Çocukluk Çağı Travmaları gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirden memnun olmayanlarda çocukluk çağı travmaları gelirden memnun olanlara göre yüksektir.

Fiziksel İstismar alt boyutunun gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirinden memnun olmayanlara fiziksel ihmal gelirden memnun olanlara göre fazla çıkmıştır.

Bağlanmaya İlişkin Kaygı alt boyutunun gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirinden memnun olanların bağlanmaya ilişkin kaygı gelirinden memnun olmayanlara göre yüksektir.

Bağlanmaya İlişkin Kaçınma alt boyutunun gelir memnuniyetine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gelirinden memnun olmayanların bağlanmaya ilişkin kaçınma gelirinden memnun olanlara göre yüksektir.

Çocukluk Çağı Travmaları aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görenlerin çocukluk çağı travmaları şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Duygusal İhmal alt boyutunun aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görenlerde duygusal ihmal şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Cinsel İstismar alt boyutunun aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aileden şiddet görmeyenlerde cinsel istismar şiddet görenlere göre yüksektir.

Bağlanmaya İlişkin Kaygı alt boyutunun ailede şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ailede şiddet görenlerde bağlanmaya ilişkin kaygı aileden şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

Bağlanmaya İlişkin Kaçınma alt boyutunun aileden şiddet görme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ailede şiddet görenlerde bağlanmaya ilişkin kaçınma aileden şiddet görmeyenlere göre yüksektir.

ÖNERİLER

Yapılan bu araştırmanın amacı çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesidir. Çocukluk çağı travmaları geçmişten günümüze her zaman konuşulup, tartışılan ve araştırma yapılan konu olsa da dünyada sıkça görülmektedir. Çoğu zaman aileler çocuklarını istismar ya da ihmal ettiklerinin farkında değildirler. Özellikle duygusal istismar ve ihmalde aileler sergiledikleri tutumun gelenek, görenek, örf ve adet olarak nitelendirmektedir. Bu durumda toplumun ve ailenin farkındalığının artırılması önemli bir konu olduğunu düşünebiliriz.

Gerek özel kurumlar gerekse devlet destekli sivil toplum kuruluşları istismar ve ihmal ile ilgili seminerler, sempozyumlar düzenleyerek konu hakkındaki farkındalığın artırılmasında önemli bir rol oynayabilir. Ayrıca okulların rehberlik servisleri de okulöncesi kreş öğreniminden itibaren istismar ve ihmal ile ilgili velilere gerekli bilgiler verip farkındalığın artmasında etkili olabilir. Ayrıca psikologlara da önemli görevler düştüğünü söyleyebiliriz.

Çocukluk çağı travmaları yetişkin hayatında kişilerin gerek toplum ile olan ilişkisini gerekse ikili ilişkilerde kendini gösterebilir. Psikologların da gerek çocukluk çağı travmaları ile ilgili gerekse travma alanında gerekli eğitimleri alıp bu konuda hem farkındalığın artmasında hem de tedavi sürecinde önemli bir rol oynayacağını düşünebiliriz.

Yapılan bu araştırmanın örneklemini sadece kadınlar oluşturmaktadır. Hem erkek hem kadınlarla yapılacak olan çalışmalar daha farklı sonuçlar oluşabilir ve bu durum ile ilgili daha farklı çözüm önerileri üretilebilir. Ayrıca yaş gruplarının da daha geniş olması da farklı sonuçların çıkmasında önemli olduğunu düşünebiliriz.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

BECK Aaron, Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozuklukları, Çev. Aysun Türkcan, Litera Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2008.

BİRİNCİ İSTANBUL ÇOCUK KURULTAYI İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK FONU (UNICEF), Dünyada Çocuklarının Durumu: Kentsel Bir Dünyada Çocuklar, 2013.

BOWLBY John, Attachment and loss, 1. Basım, Basic Books Inc, New York, 1996

ÇİĞDEM Rıza, Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı, Türkiye Çocuk Hakları Kongresi içinde, 2011.

FREUD Sigmund, Cinsellik Üzerine, Payel Yayınevi, İstanbul, 2006

FROGGATT Wayne, Rational emotive behaviour therapy, 2005.

HERMAN Judith Lewis, Travma ve İyileşme: şiddetin sonuçları ev içi istismardan siyasi teröre, Literatür Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul, 2007.

KÖROĞLU Ertuğrul ve TÜRKÇAPAR Hakan, Psikoterapi Yöntemleri, HYB Yayıncılık, Ankara, 2013

PINES Ayala Malach, Aşık olmak: sevgililerimizi neye göre seçeriz?, Çev: Mercan Yurdakuler Uluengin, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010

POLAT Oğuz, Çocuk ve Şiddet, Der Yayınları; İstanbul, 2001.

POLAT Oğuz, Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı; 1 Tanımlar, Seçkin Yayın Evi, Ankara, 2007.

SCHAEFFER Brenda, Sevgi mi? Bağımlılık mı?, Çev. G. Akyüz, Okyanus Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2011.

SOLMUŞ Tarık, Bebeğim Senden, Ama Senden Değil. Aşk ve Bağlanma Üzerine. İstanbul: Dharma Yayınları, 2009.

TERR Lenore, Childhood traumas, Psycho-traumatology. Springer, Boston, MA, 1995.

TOPÇU Sedat, Silinmeyen izler: çocuk, genç ve engellilerin istismar ve ihmali, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2009.

MAKALELER

AKTEPE Evrim, Çocukluk çağı cinsel istismarı, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 2009, s.95-119

ANDRÉS Martin ve VOLKMAR Fred, LEWIS Melvin, *Lewis's child and adolescent psychiatry, a comprehensive textbook*, Lippincott Williams & Wilkins, 2007, s.57-79.

ARAL Neriman ve GÜRSOY Figen, Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı, *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 2001, s.1-25.

ARNETT Jeffrey Jensen, *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press, 2004, s.78

ARNETT Jeffrey Jensen, *Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties*, *American psychologist*, 55(5), 2000, 469.

BASSEL Van Der Kolk ve MARTIM Greenberg, *The Psychobiology of the trauma response: Hyperarousal, constriction and addiction to traumatic reexposure*, In Van Der Kolk BA (ed.), *Psychological Trauma*. Washington DC: American Psychiatric press 1987, s.78

BEITCHMAN Joseph, KENNETH Zucker, HOOD Jane, DACOSTA Granville, AKMAN Donna, CASSAVIA Erika, *A review of the long-term effects of child sexual abuse*, *Child abuse & neglect*, 16(1), 1992, s.101-118.

BENJAMIN Sadock ve VIRGINIA A. Sadock, *Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical psychiatry*, 10. Basım, *Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry*, Lippincott Williams & Wilkins, New York, 2011, s.56

BİLİR Şule, ARI Dönmez, GÜNEYSU Seda, *4-12 yaşları arasında 16.000 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme*, *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara, ILO, 1991, s.45-54.

BIRTCHNELL John, *Defining Dependence*, *British Journal of Medical Psychology*, 61(2), 1988, s.111-123.

BOOTH Alan Johnson, WHITE Don Robert, EDWARDS Lennon, *Women, outside employment and marital instability*, *American Journal of Sociology*, 90, 1986, s.421-442.

BORNSTEIN Marc, HAHN Chun-Shin, MAURICE Haynes, *Maternal personality, parenting cognitions, and parenting practices*, *Developmental psychology*, 47(3), 2011, s.658.

BORNSTEIN Robert, The Complex Relationship Between Dependency and Domestic Violence: Converging Psychological Factors and Social Forces, *American Psychologist*, 61, 2006, s.595.

BORNSTEIN Robert, The dependent personality: Developmental, social, and clinical perspectives, *Psychological Bulletin*, 112, 1992, s.3.

BORNSTEIN Robert ve O'NEILL Richard, Dependency and Suicidality in Psychiatric inpatients, *Journal of Clinical Psychology*. 56(4), 2000, s.463-473.

BORNSTEIN Robert ve O'NEILL Richard, The Dependent Patient in a Psychiatric Inpatient Setting: Relationship of Interpersonal Dependency to Consultation and Medication Frequencies , *Journal of Clinical Psychology*, 57(3), 2001, s.289-298.

BORNSTEIN Robert ve KENNEDY Timothy, Interpersonal dependency and academic performance, *Journal of Personality Disorders*, 8(3), 1994, S.240-248.

BORNSTEIN Robert, Beyond Orality: Toward an Object Relations/Interactionist Reconceptualization of the Etiology and Dynamics of Dependency', *Psychoanalytic Psychology*, 13(2), 1996, s.177.

BRIAN Bornstein, KAPLAN Debra, PERRY Andrea, Child abuse in the eyes of the beholder: Lay perceptions of child sexual and physical abuse, *Child Abuse & Neglect*, 31(4), 2007, s.375-391.

BROWNE Caroline ve WINKELMAN Cecelia, The effect of childhood trauma on later psychological adjustment, *Journal of Interpersonal Violence*, 22(6), 2007, s.684-697.

CARVER Karen, KARA Joyner, UDRY Richard, National estimates of adolescent romantic relationships, In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research and practical implications*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2003, s.23-56.

CHILD Welfare Information Gateway, What is child abuse and neglect? Recognizing the signs and symptoms, Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau, 2013, s.1.

CHRISTINE Heim ve NEMEROFF Charles, The role of childhood trauma in the neurobiology of mood and anxiety disorders: preclinical and clinical studies, *Biological psychiatry*, 49(12), 2001, s.1023-1039.

ÇOLAK Burçin, KOKURCAN Ahmet, ÖZSAN Hüseyin Hamdi, DSM'ler boyunca travma kavramının seyri, *Kriz Dergisi*, 18(3), 2010, s.19-26

COLLINS Andrew, WELSH Deborah, WYNDOL Furman, Adolescent romantic relationships, *Annual review of psychology*, 60(1), 2009, s.631-652.

COLLINS Nancy ve STEPHEN J. Read, Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples, *Journal of personality and social psychology*, 58(4), 1990, s.1-24.

DANYA Glaser, Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework, *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 2002, s.697-714.

DESMOND Runyan, WATTAM Corrine, IKEDA Robin, Hassan Fatma, Ramiro Laurie, Child abuse and neglect by parents and other caregivers, *World Report on Violence and Health*, World Health Organization, Geneva, 2002, s.57-86.

DİNLEYİCİ Meltem ve DAĞLI Figen Şahin, Duygusal İhmal, İstismar Ve Çocuk Hekiminin Rolü/Emotional Abuse, Neglect And The Role Of Pediatrician, *Osmangazi Journal Of Medicine*, 38, 2016, s.1-8.

DOKGÖZ Halis, ŞAM Bülent, ERSOY Gökhan, MÜSELLİM Turan Nurşen, Ölümle Sonuçlanan Çocuk İhmali Bir Olgu Sunumu, *Adli Tıp Bülteni*, 7(3), 2002, s.37-41.

FLETCHER Garth JO ve LEAH A. Kininmonth, Measuring relationship beliefs: An individual differences scale, *Journal of Research in Personality* 26(4), 1992, s.371-397.

GEOFF Garth ve GEOFF Thomas, Close relationship lay theories: Their structure and function, In G. J. O. Fletcher and J. Fitness (Eds.), *Knowledge structures and interaction in close relationships: A social psychological approach*. Mahwah, NJ: Erlbaum, 1996, s.3-24.

GERT Jacobi, DETTMEYER Reinhard, BANASCHARK Sibylle, BROSİG Burkhard, HERMANN Bernd, Child abuse and neglect: diagnosis and management, *Deutsches Arzteblatt International*, 107(13), 2010, s.231.

GÜLER Nuran, UZUN Sultan, BOZTAŞ Zeynep, AYDOĞAN Sevinç, Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 2002, s.128-134.

GÜLÜMSER Gültekin ve CANTÜRK Gaye, Ebeveynlerin Duygusal İstismar Olarak Kabul Edilen Davranışları. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 1(2), 2004, s.9-14.

ATAK Hasan ve TAŞTAN Nuray, Romantik ilişkiler ve aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 2012, s.520-546.

HATFIELD Elaine ve RAPSON Richard, *Love and passion*, Women's sexual function and dysfunction: Study, diagnosis and treatment, 2006, s.78

HILDYARD Kathryn ve WOLFE David, Child neglect: developmental issues and outcomes, *Child abuse & neglect*,26(6-7), 2002, s.679-695.

HUISI Ding, Han Juan, Zhang Minli, Wang Kaiqiao, Gong Jiangling, Yang Senbei, Moderating and mediating effects of resilience between childhood trauma and depressive symptoms in Chinese children." *Journal of affective disorders* 211, 2017, s.130-135.

İZMİRLİ Mustafa, SUR Hasan, POLAT Nesrin, Çocuğa karşı dayak olgusu ve çocuk istismarı, *Çocuk Forumu Dergisi*, 3(1), 2000, s.37-49.

JOANNE Davis, ve PATRÍCIA A. Petretic-Jackson, The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literatüre, *Aggression and violent behavior*, 5(3), 2000, s.291-328.

KARA Bülent, BİÇER Ümit, GÖKALP Ayşe Sevim, Çocuk istismarı, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 47(2), 2004, s.140-151.

KARANDASHEV Victor, A cultural perspective on romantic love, *Online Readings in Psychology and Culture*, 5(4), 2015, s.2.

KAPLAN Sandra, Physical abuse and neglect, In:Lewis M(editor) *Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook*. Second ed. Baltimore Williams&Wilkins, 2002, s.1208-1215.

KELLY Joan, Parents with Enduring Child Disputes: Multiple Pathways to Enduring Disputes1, *Journal of Family Studies*, 9(1), 2003, s.37-50.

KENDALL-TACKETT Kathleen, The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health, *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 2002, s.715-729.

LEMOS Mariantonia, JALLER Cristina, GONZÁLEZ Ana Mmaria, DÍAZ Zoraya Perfil cognitivo de la dependencia emocional en estudiantes universitarios en Medellín, Colombia, *Universitas Psychologica*, 11(2), 2012, s.395-404.

LUYCKX Koen, Inge Seiffge-Krenke, Seth Schwartz, Elisabetta Crocetti, Theo Klimstra, Identity configurations across love and work in emerging adults in romantic relationships, *Journal of Applied Developmental Psychology* 35(3),2014, s.192-203.

MURRY Susan, ANN W. Baker and LINDA Lewin, Screening families with young children for child maltreatment potential, *Pediatric Nursing*, 26(1), 2000, s.47.

ORAL Resmiye, Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases, *Child abuse & neglect*, 25(2), 2001, s.279-290

OVAYOLU Nimet, UÇAN Özlem, SERİNDAĞ Selver, Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 2007, s.13-22

ÖZMEN Suna Kaymak, Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 2004, s.22-39.

ROSE Susan ve MEEZAN William, Child neglect: A study of the perceptions of mothers and child welfare workers, *Children and Youth Services Review*, 17(4), 1995, s.471-486

ROTENBERG Ken, VICKY-ANN Shewchuk, and KIMBERLEY Teresa, Loneliness, sex, romantic jealousy, and powerlessness, *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(1), 2001, s.55-79.

ŞAR Vedat, ÖZTÜRK Erdinç, İKİKARDEŞ Eda, Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire, *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 2012, s.1054.

SHOEMAKE Elizabeth, Human mate selection theory: An integrated evolutionary and social approach, *Journal of scientific psychology*, 11, 2007, s.35-41

ŞİMŞEK Filiz, ULUKOL Betül, BİNGÖLER Bahar, Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış, *Adli Bilimler Dergisi*, 3(1), 2004, s.47-52

ŞİMŞEK Şeref, FETTAHOĞLU Çığıl, ÖZATALAY Esin, Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu, *Dicle Tıp Dergisi*, 38(3), 2011, s.318-324.

TANER Yasemin ve GÖKLER Bahar, Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri, *Acta Medica*, 35(2), 2004, s.82-86

TERR Lenore, Chowchilla revisited: the effects of psychic trauma four years after a school-bus kidnapping, *Annual Progress in Child Psychiatry & Child Development*, 1984, s.301-320

TOPBAŞ Murat, İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı, *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 2004, s.76-80.

TURHAN Ebru ve SANGÜN Özlem, Tacettin İnandı, Birinci Basamakta Çocuk İstismarı Ve Önlenmesi, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 15(9), 2006, s.153-157.

WALRATH Christine, YBARRA Michele, HOLDEN Wayne, LIAO Qinghong, Children with reported histories of sexual abuse: utilizing multiple perspectives to understand clinical and psychosocial profiles, Child abuse & neglect, 27(5), 2003, s.509-524.

WORLD HEALTH ORGANIZATION, Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, Geneva, 1999, s.1.

YANIK Medaim ve ÖZMEN Mine, Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım/İhmal Yaşantıları İle İntihar, Kendine Fiziksel Zarar Verme Ve Dissosiyatif Belirtiler Arasındaki İlişki, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 3(3) 2002, 140.

YURDAKÖK Kadriye ve İNCE Osman Tolga, Duygusal istismar ve ihmal, Katkı Pediatri Dergisi, 32(4), 2010, s.423-433

ZOROĞLU Salih, TÜZÜN Ümran, ŞAR Vedat, ÖZTÜRK Mücahit, KORA Eröcal Meltem, ALYANAK Behiye, Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2(2), 2001, s.68

TEZLER

ARSLAN Emel, Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, 2008 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi).**

BÜYÜKŞAHİN Ayda, Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara, 2006, s.74-86 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi).**

ÇAĞATAY Safiye Elif, Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi ile Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Anabilim Dalı, 2014 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ZERENOĞLU Leyla, Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocuklukta yaşanan yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, İzmir, 2011 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

EKLER

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

Sayın katılımcılar;

Aşağıda sizi tanımamıza yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Test üzerinde kimliğinizi belirten herhangi bir soru bulunmamaktadır. Bu nedenle her soru için mümkün olduğunuzca samimi bir şekilde size uyan cevabı işaretleyiniz. Lütfen her maddeyi cevaplandığıңызdan emin olun. Katılımınız için teşekkür ederim.

Çalışmaya katılmayı onaylıyorum. evet hayır

1. Kaç yaşındasınız?

18-25 26-30 30-35 35-40 40 ve üzeri

2. Çalışma durumunuz nedir? () Çalışmıyorum () Çalışıyorum

3. Maddi gelirinizden memnun musunuz? Evet Hayır

4. Bilinen bir rahatsızlığınız var mı (bedensel ya da tıbbi)? Evet Hayır

5. Herhangi bir dine inanır mısınız? Evet Hayır

6. Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur -yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Yüksek lisans ve üzeri

7. Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur -yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Yüksek lisans ve üzeri

8. Eğitim durumunuz nedir?

Okur-yazar değil Okur -yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Yüksek lisans(Uzman statüsü) ve üzeri

9. Medeni haliniz? Evli Bekar diğer.....

10. Eşinizin eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur -yazar İlkokul mezunu Ortaokul mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Yüksek lisans(Uzman statüsü) ve üzeri

11. Anneniz yaşıyor mu? Evet Hayır ise (Ölüm Yılı.....)

12. Babanız yaşıyor mu? Evet Hayır ise (Ölüm Yılı.....)

13. Babanızın bilinen bir rahatsızlığı var mı (bedensel ya da tıbbi)? Evet Hayır

14. Annenizin bilinen bir rahatsızlığı var mı (bedensel ya da tıbbi)? Evet Hayır

15. Ailenizden hiç şiddet gördünüz mü? Evet Hayır

16. Herhangi bir kaza veya yaralanma olayı yaşadınız mı? Evet Hayır

EK-B: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır. Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3.Ailedekiler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6. Yırtık, sökük ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7. Sevdiğimi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8.Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9.Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11.Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu. 1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12.Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13.Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14.Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16.Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19.Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı. 1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

EK-C: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Maddeler cevaplanırken yalnızca şuan değil genel durum düşünülmelidir. " Birlikte olduğum kişi " ifadesi romantik ilişkide bulunduğunuz kişiyi kastetmektedir. Her bir maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki rakam üzerine (X) koyarak işaretleyiniz. Lütfen tüm soruları eksiksiz ve her madde için tek cevapla yanıtlayınız.

Kesinlikle katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

1

2

3

4

5

6

7

		1	2	3	4	5	6	7
1	Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
2	Terk edilmekten korkarım.							
3	Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatımdır.							
4	İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.							
5	Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.							
6	Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişeleniyorum.							
7	Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
8	Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.							

9	Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem								
10	Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.								
11	Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim ama sürekli kendimi geri çekerim								
12	Genellikle, birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.								
13	Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yaklaşması beni gerginleştirir.								
14	Yalnız kalmaktan endişelenirim.								

EK-D: Etik Kurulu Onayı

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL BAŞKANLIĞI

ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 13.12.2018
TOPLANTI SAYISI : 2018-23

KARAR NO:2018-23-12 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Burçin KURTULDU'nun "Beliren Yetişkinlikte Çocukluk Çağı Travmaları İle Romantik İlişkiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezi hakkında yapacağı anket sorularının,etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 28.09.2018 tarih ve 2018-18 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR
Prof.Dr.Nuri KURUOĞLU
Rektör Yardımcısı

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sok. No:1 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (0212) 422 74 01 – 422 70 00 Faks: (0212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr bilgi@gelisim.edu.tr